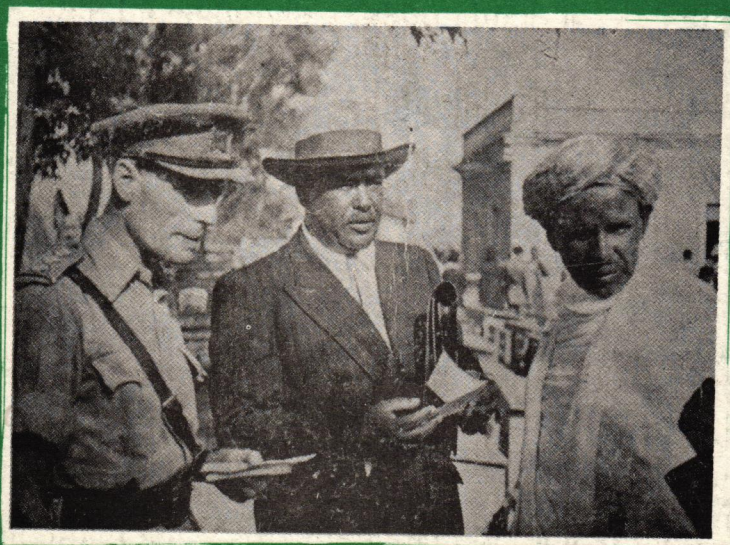

ይስሐቅ ዮሴፍ

ሐጺር ዛንታ-ሀይወት
መምህር ይስሐቅ ተወልደመድህን
ቃልሲ ምጥፋእ ድንቅርና

ክሳብ ሎሚ ብደራሲ ዝተጸሕፉ
መጻሕፍቲ፡

- 1 ሓይለም ወዲ ኣስመራ
- 2 ሕንዛም ፍቕሪ ህድኣት
- 3 ሓደ ኤርትራዊ
- 4 ደንገተኛ ፍቕሪ ንጽህቲ
- 5 ሓጺር ዛንታ ህይወት መምህር
ይስሓቕ ተወልደመድህን

ጥጋ ብር 5.00

Copyright 1986 Isahak Yosief
» 1993 »

Isahak Yosief: A Short Biography of
Yisahak Tewelde Medhin: War on Illiteracy

ምስጋና

ነዚ ካልኣይ ሕታም ንምእራም
ሕሊናዊ ኣበርክቶ ንዝወፈየለይ
መምህር ኣስረከ ተሰማ (ደራሲ)
ብልቢ ኣመስግን ።

ይስሓቅ ዮሴፍ

መ እ ተ ዊ

ገለ ዕስራ ኣቢሎም ዝኹኑ ሓደስቲ ተመሃሮ፡ ኣብ ቅድሚ ሓደ ሂላ ዚመስል ቤት ተሰሪዖም ነበሩ። መምህርም ድማ በብሓደ ናብቲ ኸፍሊ ኣእተዎም። መናብር ስለ ዘይነበረ ኸኣ ኣብ ምድሪ ኣሳፊሖም ተቐመጡ። ሰሌዳ ኹነ ዙሪኽ ኣይነበረን። ስለዚ፡ እቶም ተመሃሮ፡ ኣብቲ ሓመድ ናይቲ ምድሪ-ቤት ብኣጸብዎም እናሓንጠጡ፡ “ትኹል ሕንጻጽ፡ ጋድም ሕንጻጽ” እናበሉ ነተን ቀንዲ ዝኹና መባእታ-ጽሕፈት ይላመድወን ነበሩ። ከምዚ’ላ እታ ኣብ ሓሊብ መንተል እትርከብ ቤት ትምህርቲ ቅድሚ ኣርብዓ ዓመት ዕድሜ ጀመረት።

እዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ንኣብነት ደኣ ተጠቒላ እምበር፡ ዳርጋ ኹለን እተን ኣብ ዓድታትን ቊሽታትን ኤርትራ ዚኸፈታ ዝነበራ ኣብያተ ትምህርቲ ካብ ባዶ እተበገላ ነበራ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ “ዚመሃሩ ቀለውዕን፡ ዜጽልሎም ገበላን እንተ ደኣ ረኺብካስ ምምሃር ጀምር፡ እቲ ኸልእ ከኣ ቐሰይ ኢሉ ባዕሉ ኪስዕብ እዩ” ዚብል እምነት ነበሮም እምበር ጽቡቕ ህንጻን ኣቕሑን ብዘይ ምርካቦምሲ ኣይዕንቀፉን ነበሩ። እቲ ዚድለ ምጅማር ነበረ። በዚ መሰረት እዚ ኸኣ እዩ ስም መምህር ይስሃቅን ልደት ትምህርትን ኣብ ሃገርና ከም ማናቱ ኹይኖም ዚዝከሩ።

ኣቶ ይስሃቅ ዮሴፍ ነዛ “ዛንታ ህይወት መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን” ዘርእስታ መጽሓፍም እንሆ ኣበርኪቶምልና ኣለዉ። ርግጽ’ዩ፡ እዛ መጽሓፍ’ዚኣ ንእሽቶ እያ። እቲ ትሕዝቶኣ ግና ዓቢ እዩ። ብግሩም ዝኾነ ኣሰራርዓ ሓሳባትን፡ ላዛ ብዘለዎ ኣበሃህላን፡ እተጸሕፈት ስለ ዝኹነት ከተንብባ ምስ ጀመርካ ኣይትግደፍን እያ።

አቶ ይስሃቅ የሴፍ በሊሕ ምዝካር ዘለዎም፡ መዛግብን ጽሑፋትን ዘይረከቡ ክነሶም፡ ሓደ-ኸልተ ሰባት ብምውካስን፡ ገለ ችሩብ ጋዜጣታት ብምግንጸልን፡ ነቲ ችድሚ ሰላሳን ሓሙሽተን ዓመት ባዕሎም ዝረአይዎ ብምዝካርን፡ እንሆ እቲ ሓቂ ዝኹነ ችርጺ ናይ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አቕሪቦምልና አለዉ።

አብቲ ብ ፲፪-፲፫ የካቲት ፲፱፻፸፮ ዓ-ም- (፲፱-፳ የካቲት ፲፱፻፹፫ ዓ-ም- ፈ-) ብዩኒቨርሲቲ አስመራ እተዳለዉ “ካልኣይ ብሔራዊ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ” አቶ ይስሃቅ የሴፍ ብዛዕባ’ዚ ዛንታ እዚ አንቢቦምልና ነበሩ። ካብቶም አብቲ ዘተ ተኻፊልና ዝነበርና ድማ ብዛንታ እዞም ዓቢይ መምህር እዚአም ተመሲጥና፡ ብትሕትናአም ከአ ተገሪምና፡ ንአቶ ይስሃቅ የሴፍ፡ ነቲ ጽሑፍም አስፊሖም ኬዳልውዎ እሞ ከም መጽሓፍ ድማ ኬሕትምዎ ደጋጊምና ተላቦናዮም። እንሆ ድማ ፍሉይ ተውህቦ ከም ዘለዎም፡ ንምምርማር ድማ ሀርኩት ከም ዝኹኑ፡ በዛ መጽሓፍም ገይሮም እርእዮምና አለዉ።

ዓቢ ዚበሃል ሰብ፡ ብዝና ወለዶኡ አይኩነን ዚዓቢ። ፍረ ጸዕሩን ተፈጥሮኡን እዩ ዜዕብዮ፡ ወይ ድማ ዜንእሶ። እንሓንሳእ ግና፡ ሳሕቲ ደአ ኹይኑ እምበር፡ እቲ ኻብ ወለድኻ ዝረኽብካዮ ዋርሳን፡ እቲ ባዕልኻ ዘጥረኻዮ ልቦናን እውን ይራኽብ እዩ። እዚ ኸአ አብ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ክንርእዮ ንኸእልኢና።

አቦአም ንመምህር ይስሃቅ፡ ቀሺ ተወልደመድህን ወዲ ቐሺ ገብረመድህን እዮም። አብ ሃገር ስዊድን ተማሂሮም ብ ፲፰፻፹፯ ዓ-ም- ፈ- ምስ ተመልሱ፡ አብ ሕርጊንን አብ ገለብን ይምህሩ ነበሩ። ንምፍላጥ ቋንቋታት ዓቢ ተውህቦ ስለ ዝነበሮም ድማ ግእዝ፡ ትግርኛ፡ ትግረ፡ አምሓርኛ፡ ዓረብ፡ እብራይስጢ፡ ጥልያን፡ ስዊድን አጽርዮም ዚፈልጡ፡ እንግሊዝ፡ ጀርመን፡ ግሪክ፡ ላቲን ከአ አንቢቦም ዚርድኡ ነበሩ።

ካብቶም ንመጽሓፍ ቅዱስ ናብ ትግረን ናብ ትግርኛን ዝተርጉሙ ድማ ሓደ ንሶም ነበሩ። ሃለቃ ታየ ገብረ ማርያም መተዓይይቶም፡ ብላቴንጌታ ኅሩይ ወልደስላሴ ድማ መማኸርቶም ከም ዝነበሩ’ውን ድብቲር መረድኢ አሎ።

ቀሺ ገብረመድህን ተስፋይን፡ ሓዎም ቀሺ ሓይለአብ ተስፋይን፡ አቦሓጎታቶም ንመምህር ይስሃቅ እዮም። ካብ ዘበን ሃጺይ ቴዎድሮስ ጀሚሮም ከአ ብትምህርቶምን፡ ብምንቕጃሕ ሃይማኖትን አብ ሓማሴን እተፈልጡ ሊቃውንቲ ነበሩ። ኤሪ ቐሺ ሓይለአብሲ እኳ አብ ዓዲ ቐንጺ ብ ፲፰፻፸፮ ዓ-ም- ፈ- ምእንቲ እምነቶም ብኢድ ሓደ ግቡዝ እተሰየፉ እዮም።

ስለዚ፡ “ጥዋፍ ንሰብ ተድርር፡ ንርእሳ ትሓርር” ከም ዚበሃል፡ ሽመትን ናእዳን ከይደሌኻ ምግልጋል፡ ብኸእለትካን ብልቦናኻን ከይተነየትካ ምንባር፡ ዓቢ ምዃንካ ከይፈለጥካ ድማ መማት፡ ንርእሱ ዕቤት እዩ እሞ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን እውን ናይ አቦታቶም ሓድጊ ዝወረሱ ምዃኖም ዛንታ ህይወቶም የረድኣና።

ነዚ ኹሉ አስተንቲኖም፡ አቶ ይስሃቅ የሴፍ፡ በቲ ልዙብ ትግርኛአምን፡ በቲ ረቂቕ ምስትብሃሎምን ገይሮም እተደላደለ ዛንታ ህይወት መምህር ይስሃቅ ንነበብቲ ደቂ ዓዶም አቕሪቦምሎም አለዉ። በዚ ዕዮአም’ዚ ናእዳን ሞላን ዚግብአም እዩ’ሞ እንቋዕ አሞገስኩም ንብሎም አሎና።

ነቶም ነዚ መጽሓፍ’ዚ ከም ዚጸሓፍ አደፋፊሮም ከም ዚሕተም ከአ ዝገበሩ፡ ዶቶር ኤጽዮ ቶኒኒ፡ ዲረክተር ናይቲ አብ አስመራ ዘሎ «ሰንተር ኦፍ ኢትዮፕያን ስታዲዝ» (መካነ ምርምር ስለ ፍልጠት ኢትዮጵያ)፡ ከነመስግኖም ዝግብኣና እዩ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብጊዜ ብጽሕፍት ከምዚ
አብ ላዕሊ ዘሉ ስእሊ ይመስሉ ነበሩ

መ ብ ር ሂ

ነዚ መጽሓፍ'ዚ ንምጽሓፍ እተበገስኩሉ ምኽንያት፡ ናይ አሥመራ ዩኒቨርሲቲ ክፍሊ መካነ ምርምር ቀርኒ አፍሪቃ ብ፲፪ ዩካቲትን ፲፫ ዩካቲትን ፲፱፻፳፭ ዓ-ም- (ብ፲፱ / ፳ ዩካቲት ፲፱፻፹፫ ዓ-ም- ፈ-) ካልአይ ክፍሊ ብሔራዊ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ አብ ዝፈጸመሉ ጊዜ፡ ናይ ሓደ ብዛንታ ዚዝከር ወዲ ሃገር ዛንታ ህይወት አስናዲኤ ከቐርብ ስለ እተደልየ፡ ብወገነይ ብናይ አበጋግሳ ህይወቶምን፡ ዚፈጸምዎ ብዛንታ ዚዝከር ፍጻሜታትን ተገንዚበ፡ እነ ካብ ዝፈልጦም ደቂ ሃገረይ፡ ብቐፅ ኮይኖም ዝረኽቡሎም መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ገብረመድህን ብምንባሮም፡ ንዓኡም ብምምራጻይ ኢዩ።

አብ'ቲ እተገብረ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ «ዛንታ ህይወት መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን» ዚብል አርእስቲ ሓዘ ንምቕራብ ሓያሉ መጻሕፍትን ጽሑፋትን መጽሔታትን ጋዜጣታትን አብ ርእሲ ምንባብይሲ አብቲ ቃልሲ ገስጋስ ምስፍሕፋሕ ትምህርትን አብያተ ትምህርትን አብ ሃገርና እተኻፈሉ ዓበይትን ምሁራትን እናተወከስኩ፡ ዝአሰርኩዎን ዘዋህልኩዎን ፍጻሜታት ክምዝግብ ስለ ዝኽእልኩ፡ ነቲ ብተመክሮ ዘጽናዕኩዎን ዝአመንኩሉን ተግባራት ብምዝካር፡ ሓቕን መሠረታውን ዛንታ ኣም ንምርካብ ክበቅዕ ምኽኣለይ ክገልጽ ከሎኹ፡ ኣብቲ ዝገዛርኩዎ ዛንታ ሓዘል ምእባር፡ ካብ'ቶም ቀዳሞትን ውሑዳትን ተቓለስቲ ገስጋስ ትምህርቲ ዝነበሩ መምህራን ዚበዝሑ ዝርዝር ስሞም ብምሉኡ ረኺብ ከብቅዕ፡ ውሑዳት ግን ስም ኣቦኦም ብዓቕመይ መጠን ክረክብ ብዘይምኽኣለይ፡ ብስሞም ጥራይ ጠቐስዮም ኣሎኹ። ዝኾነ ኮይኑ ግን ቐናውያ፡ “ካብ ሽሕ ቃላ

ት ሓንቲ ስእሊ ትበልጽ” ኢሎም ከም ዚምስልዎ ልዕሊ ዙሉ ምስክር ዝኾነ ስእሊ አቐርብ ስለ ዘሎኹ፡ ዚግደሱሎም ሰባት ወይ ከአ ካልኣት ዛንታ ዚእስሩ ምሁራንን ተመሃሮን በቲ ቐሪቡ ዘሎ ስእሊ ምልላዮም ከም ዚኸእሉ ብኣኸብሮት እሕብር ።

አሥመራ 1 ፻ የካቲት 1982 ዓ-ም-

ይስሓቅ ዮሴፍ

መ ቅ ድ ም

ነዚ “ይስሓቅ ተወልደመድህን - - - ዛንታ” ሓዲ ምሁር ወዲ ሃገር” እተባህለ አርእስቲ ዝሃብኩም ጽሑፍ’ዚ ንምድላው - - - ምስ ብዙሓት ብጊዜ ምምሕዳር እንግሊዝ ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ዓቢይትን ምሁራትን ካህናትን እናተራኸብኩ፡ ጠሊቐ ኣብ ርእሲ ምውካሶይስ፡ ንርእሶይ ከም መጠን መምህር ኣብ ትሕቲ ምምሕዳር መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ንሓያሎ ዓመታት ዝሠራሕኩን፡ ካብ ንእስነቲይ ኣትሒዘ ከአ ከም መጠን ዓቢይን ምሁርን ዓዲ ዝፈለጥኩዎምን ዝሰዓብኩዎምን ብምዃነይ፡ ንዝነበረንን ንዝረኸብኩዎን ስእላዊን ሓበሬታዊን መብርህታት አገናዚበ ምድካመይ ግሉጽ ኪኸውን ከሎ፡ ኣብ ርእሲኡ እውን፡

፩ - “ብርሃን ይኹን፡ ስብከት፡ ዛንታ፡ ምዕዶ፡ ንህዝቢ ኢትዮጵያ” ብ 1981 ዓ-ም ፈ- እተሓትመ ።

፪ - ሩራል ሪኮንስትራክሽን ኢን አክሽን - - - አታክ ዘ ፕሮብለም ኦፍ ኢሊተራሲ - - - ኤሪትሪያ (Rural Reconstruction in Action: Attack the Problem of Illiteracy) ብ 1982 ዓ-ም ፈ- ብዶክተር ኤች ቢ አለን እተሓትመ ።

፫ - ኤሪትሪያ፡ ኤ ኮሎኒ ኢን ትሪንዚሽን (Eritrea: A Colony in Transition: 1941 - 52) ብ 1983 ዓ-ም ፈ- ብጂ- ኬይ- ኤን ትራቫስኪስ እተሓትመ ።

፬ - ላይፍ ኢን ኤ ብሪቲሽ ኦክ-ፓይድ ተሪቶሪ ስኩልስ ፎር ኤሪትሪያንስ (Life in a British Occupied Territory) እተባህለ ብመልክዕ መጽሔት እተዳለወ ።

፭ - ጋዜጣ ሕብረት ብ ፱ ነሐሴ 1984 ዓ-ም ኢ- እተሓትመ ።

፩ - መልእክቲ ሰላም (ጋዜጣ) መስከረም ፲፱፻፸፩
ዓ-ም-ኢ- እተሓትመ፡

እተባህሉ መጻሕፍቲ፡ መጽሔታት፡ ጋዜጣታት ምንባ
በይ አቐዲመ እገልጽ።

አብ ርእሲ እዚ ኹሉ፤

፩ - መምህር አስፍሃ ካሕሳይ (ሎሚ ቀኛዝማች)
ናይ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብቐረባ
መሣርሕቲ ዝነበሩን ንርእሶም ከአ አብ አገልግ
ሎት ክፍሊ ትምህርቲ ሃገርና ዘይርሳዕ አስተዋ
ጽእ ዘበርከቱ፤

፪ - ቀሺ ዮሴፍ የማነአብ - - - - - ሓደ ካብ'ቶም ቀዳ
ሞት መምህራን አብ ኤርትራ፡

፫ - ግራዝማች መንግስቱ ይስሃቅ ተወልደመድህን፡
አነባብራ እምነ መሠረት ትምህርቲን - - - - - አመሳ
ራርታ ክፍሊ ትምህርትን አብ ኤርትራ ምስ ዛንታ
ህይወት መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብምውህ
ሃድ ስለ ዘዘንተውለይን ስለ ዝሓገዙንን ዝዓበየ ምስ
ጋናይ ይብጽሓዮም እብል።

ይስሓቅ ዮሴፍ

ዛንታ ሓደ ምሁር ወዲ ሃገር

ይስሃቅ ተወልደመድህን

አብ እዋን ንእስነቶም

ካብ ብዙሕ ዓመታት ጀሚሩ፡ አብ እዛ ኤርትራ
እተባህለት ክፍሊ ሃገርና፡ እናተማላለሰ፡ ይቀላቐል ብዝ
ነበረ ባዕዳዊ ኃይልታት፡ በብእዋኑ ይወርድ ንዝነበረ
ጥቕዓታት፡ ህዝቢ ሃገርና ብሙሉእ ሥምረት፡ ቆራጽ
ሃገራዊ ሠልፍታት እናገበረ፡ ይከላኸል ከም ዝነበረ
ታሪኽ ዚምስከሮ ኪኸውን ከሎ፡ ብፍላይ ግን ንመሪሕ
ነት እተዓደሉ ዓበይቲ ዓዲ፡ ንወተሃደራዊነት እተመል
መሉ ዓቀይቶት፡ ንመምህርነት እተመርጹ ምሁራን፡
በብዝተወሰነሎም ሓላፍነታዊ ሓደራ፡ በብእተዓደሎም
ውልቃዊ ሞያ፡ ሃገራዊ አገልግሎቶም ዘበርከቱ ጀጋኑ
ደቂ ሃገርን አፍቀርቲ ሃገሮምን ብዙሓት ከም ዝነበሩ
እተፈልጠ ስለ ዝኾነ፡ እዚ ከምዚ ዝበለ ዘሓብን ተግ
ባራት ውልቀ ሰባት ከአ ብጽሑፍ እናተመዝገበ፡ ተጠ
ርኒፉ፡ ታሪኻዊ መሪሕነት ንኪውፈ፡ ካብ ወለዶ ናብ
ወለዶ ኪመሓለፍ ዚግባእ ብምዃኑ፡ እንሆ ሓጺር ዛ
ንታ ህይወት ሓደ ምሁር መፍቀር ሃገሩ ብቋንቋ ትግ
ርኛ ኤቕርብ።

እምበኣር እዚ ዘቐርቦ ዘሎኹ ዛንታ ናይ መምህር
ይስሃቅ ተወልደመድህን እተባህሉ ምሁር ኢዩ። መም
ህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ወዲ ቀሺ ተወልደመድ
ህን ቀሺ ገብረመድህን፡ በዓል ሽማንጉሥ ታሕታይ፡
አውራጃ ሓማሴን፡ ኪኾኑ ኸለዉ፡ ብአዲኦም ከአ ወዲ
ወይዘሮ አመተ፡ ንል ቀሺ ዘርአጽዮን፡ በዓል ገረሚ፡
አውራጃ ሓማሴን ኢዮም። እተወለዱሉ ዘመን ከአ
ብጽጌ ነሓስ ፲፰፻፹፱ ዓ-ም-ፈ- ነበረ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ አቦአም ቀሺ ተወልደመድህን ቀሺ ገብረመድህን ኮነ አባላጎአም (ብአደ) ቀሺ ዘርአጽዮን መጽሐፍ ቅዱስ ዝመራመሩ ሊቃውንቲ ካህናት ስለ ዝነበሩ፡ መንፈሳውን ሥጋውን ትምህርቲ፡ ካብ ገዝአም ጀሚሩ እናተዋህቦም ኪዓብዩ ዕድል ዝረኸቡ ወዲ ሃገር ነበሩ።

ብፍላይ አቦአም ቀሺ ተወልደመድህን ቀሺ ገብረ መድህን ክሳብ ናብ ሃገር ሽወደን ብምኻድ እተማህሩ፡ ብእዋኑ ኣብ ሃገርና ሕበጽሑ ብዝኸአሉ ምሁር ወጸእ ተኛ ብናእዳ ታሪኽ ሕይወት መጽሐፍ እተጻሕፈሎም ፈላጥን ዓቢ መምህር ናይ መጽሐፍ ቅዱስን ኣብ ልዕሊ ምንባሮም፡ ምስ ደጊያት ኃይሉ ተወልደመድህን በዓል ጸዓዘጋ ብጽኑዕ እምነት ተአሳሲሮም ኣብ ሃገራዊ ኣገል ግሎት ብጽሑቶም ዝወፈዩ ስለ ዝነበሩ፡ እዚ ከምዚ ዝበለ ትዕድልቲ ነቶም ከም መጠን ቆልዓ ትኩር ዝነ በሩ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዓቢ ዕድልን ትምህርታዊ ደገፍን ኮኖም።

ኣጋጣሚ ኮይኑ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ቆልዓ ኣብ ዝነበሩሉ ጊዜ፡ ባዕዳዊ ግዝአት ኢጣልያ ኣብ ኤርትራ ኣትዩ ደልዲሉ፡ ዕርድታት ዓሪዱ፡ ትምህርቲ ንደቂ ሃገር ከይወሃብን፡ ኣብ መንጎ ደቂ ሃገር ከኣ ከየስፋሕፍሕን ከልኪሉ ስለ ዝነበረ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ገለብን ኣሥመራን ጥራይ ተሠሪሑን ኣገልግሎተን የበርክታ ኣብ ዝነበራ ናይ ሽወደናዊት ወንጌላዊት ሚስቶን ኣብያተ ትምህርቲ ብም እታው መባእታዊ ትምህርቶም ፈጸሙ።

ብድሕሪ'ዚ ድማ ናብ ሃገር ኢጣልያን ናብ ሊባ ኖስ ከተማ በይሩትን ኣብ ዝርከብ ናይ ኣመሪካ ዩኒቨር ሲቲን ከይዶም ክብ ዝበለ ትምህርቲ ንምቕሳም በቐዑ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነብ ወጸኢ ሃገር ናብ ዓዶም ማለት ናብ ኤርትራ ምስ ተመለሱ ከኣ

ንዓኡም ብቁዕ ዝኾነ ሥራሕ ኪረኽቡ ኣይከኣሉን። ስለዚ ሽኡ እተን ኣብ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ጥራይ ኪምህራ እተፈቐደለን ኣብያተ ትምህርቲ ሽዱሽተ ጥራይ ምንባሪን ተገንዘቡ እሞ ብዘይ መጠን ኣዘኑ።

ወልደመድህን ተገንዘቡ ኣብ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ጥራይ ኪምህራ እተፈቐደለን ኣብያተ ትምህርቲ ሽዱሽተ ጥራይ ምንባሪን ተገንዘቡ እሞ ብዘይ መጠን ኣዘኑ።

ትምህርትን ምምህርናን አብ ኤርትራ

እተን ንደቀባት ኬስተምህራ ተባሂለን መዓጹኤን ከፊተን ዝነበራ፡ ውሑዳት አብያተ ትምህርቲ እውን እንተኾና፡ ብሃይማኖታዊ መልክዕ እተጎልበበ ፕሮፓጋንዳ ጥራይ ዘይኮነስ ንሃገር ኢጣልያን ንሠራዊት ውግ እ ኢጣልያን ምምሕዳር ኢጣልያን ዘመስግንን ዘሞግስን መዝሙራት እናደባለቓ፡ ህልው ታሪኽ ኢጣልያን ጀግንነት ኢጣልያውያንን ኬረድኦ ብዝኸእላ ጸዓዱ ደናግል ይካየዳን ይምርሓን ስለ ዝነበራ፡ ዘበርክትኦ ትምህርታዊ ምህርቲ ክሳዕ ክንድኡ ዘናቓቓሕን እኣምሮ ከኣ ዘብልሕን ብዘይ ምንባሩ፡ እዚ ነቶም ምሁራትን ዓበይትን ለባማትን ደቂ ሃገር ቃንዛ ኮኖም።

ዝኾነ ኾይኑ ግን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አብ እተን ከም ቆልዓ መጠን መባእታዊ ትምህርቲ እናተመገቡ ዝዓበዩለን ክልተ ናይ ሽወደናዊት ቤተ ክርስቲያን አብያተ ትምህርቲ፡ ማለት አብ አሥመራን ገለብን፡ ከም መጠን መምህር ተመዝጊቦም ንኣስታት ዕስራ ዓመታት ዝኣክል ብምምሃር ሃገራዊ ግቡኦም አበርክቱ።

ብጀካ እተን ንደቀባት ተኸፊተን ዝነበራ ሓድሓድ ናይ ሚስቶን አብያተ ትምህርቲ፡ ዕስራን ሓሙሽተን ዝኾና ንደቂ ኤውሮጳ፡ ማለት ንጸዓዱ፡ ዚምህራ አብያተ ትምህርቲ እውን ነበራ።

ጂ- ከይ- ኤን- ትራቫስኪስ አብ'ቲ “ ኤሪትራያ ኤ ኮሎኒ ኢን ትራንዚሽን ” እተባህለ መጽሓፍ፡ ብዘመን ኢጣልያ አብ ኤርትራ ዝነበረ አገባብ ትምህርቲ

ኪመቅስ ከሎ፡ “ ሓድ ብጊዜ ግዝአት ፋሽስቲ አብ ኤርትራ ናይ ክፍሊ ትምህርቲ ዲረክተር ዝነበረ ኢጣልያዊ ኪጽሕፍ ከሎ፡ ‘ ሓድ ኤርትራዊ አብ መወዳእታ ራብዓይ ዓመቱ ጽቡቕ ቋንቋ ኢጣልያ አጽኒዑ ተዛሪቡ ዝኸእል፡ አርባዕተ ተግባራት ቊጽሪ ብእተወሰነ ዝውቱር ምጣኔ ኪፈልጥ፡ ዝነቐሔ ናይ ሃይጅን ፕሮፓጋንዳ ዚዝርግሕ፡ አብ ርእሲ ምዃኑ፡ ናይ እቶም ንኢጣልያ ዓባይ ዝገበርዋ ኢጣልያውያን ስም ጥራይ ኪፈልጥ ይግብኦ ’ ኢሉ ጸሓፊ ” ይብል።

ስለዚ ዙሉ እቲ ቦቲ ዘመነ ግዝአት እቲ ዝድለ ዝነበረ፡ ፋሽስታዊ ፕሮፓጋንዳን፡ ንሓይሊ ሠራዊት ውግእ ኢጣልያ ከኣ ዘባራትዕ ነፍሕታትን ደኣ እምበር ግቡእ ትምህርቲ ስለ ዘይነበረ፡ እተን አዝዮን ውሑዳት ግላውያን አብያተ ትምህርቲ ዘበርክታኦ ዝነበራ አገባብ አመሃህራ ብምምሕዳር ኢጣልያ ተጸሊኡ ተኾነ።

አብ ኤርትራ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ፋሽስታዊ ኃይሊ ኢጣልያ አብ ሊብያ፡ አብ ሶማሊያ፡ አብ አልባንያ፡ አብ እታ ተሪፋ ዝነበረት ናጻ ኢትዮጵያ ተዘርጊሑ፡ ደንፊዑ ነበረ እም፡ አብ ዓለም ምሉእ ንኢጣልያ ዚኸእል ሠራዊት ውግእ ወይ ከኣ መንግሥታዊ ኃይሊ ዘሎ መሲሉ ይርኤ አይነበረን። ብፍላይ አብ ኤርትራ እቲ ዚንበብን ዚዝርጋሕን ዝነበረ ጋዜጣ ኾነ መጽሔት ብምሉኡ ኃይሊ ሠራዊት ውግእ ፋሽስቲ ኢጣልያ ዚሕብርን ዘሞግስን ጥራይ ብምንባሩ፡ ነቶም ሰብ አስሓኮ ሃገራውያን ከይተረፈ እውን ተስፋኦም አዕሪቡ ከምሃሩ ዝወድኤ ንህሪ አቕሂሙዎም ነበረ።

ከምዚ ኢሉ ኢጣልያዊ ሠራዊት ውግእ ምስ ደንፍዒ፡ ዙለን እተን አብ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ናይ ሽወደናዊት ወንጌላዊት ሚስቶን አብያተ ትምህርቲ ብምሉኡን ብ፲፱፻፴፪ ዓ- ም- ፈ- ከም ዝዕጸዋ ነበረ። ስለዚ ከኣ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን

ካብቲ ዝፈትውዎ ሥራሕ ምምህርና ስለ እተገለሉ፡ እብ ምራራ ወሪዶም ሓደ ምጥን ዝበለ ድኳንን፡ ሓደ ናይ ሕርሻ መሬትን አማዕቢሎም፡ ከም ብሓድሽ ካልእ ዓይነት ህይወት ወይ ከአ አነባብራ ጀመሩ።

ቃልሲ ምጥፋእ ድንቅርና

ምምሕዳር ፋሽስታዊ ኢጣልያ ብዝፈጠሮ ወይ ከአ ብዝወልዖ ዘይኮነስ፡ ጊዜ ብዝወለደ ዓለማዊ ዘይ ምውህሃድን ምትህልላኸን ወታሃደራዊ ውድድርን ዝአክል መንግሥታት ዓለም ኣብ ክልተ ሻራ ተፈልዮም ይፈኻኸሩ ነበሩ እዮም፡ በዚ ከምዚ ዝበለ ቅርሕ ንታት ዓለማዊ ውግእ ተወልዱ። ምድረ ሰማይ ከይጽልምት፡ ህዝቢ ዓለም ከይሃልቑ፡ ዓለም ንርእሳ ብዘመናዊ አጽዋር ውግእ ተደምሲሳ ከይትጠፍእ ስግኣት ኮነ። እንተኾነ ግን ልዕሊ ኰሉ እቲ ኣብ መንጎ መንግሥታት ዓለም ተፈጠሩ ዝነበረ ቅርሕንታት፡ ንኢሂን ምሂን ዝዕድም አይነበረን እዮም በብዘሎኻዮ ተዓጠቑ ተሸብሸብ ኮነ። ዓለም ብመላኣ ንውግእ ተቐረበት።

ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ እውን ብወገኑ ኣብ ሃገርናን ኣብ ምብራቕ አፍሪቃን ኣብ ሰሜን አፍሪቃን ኣብ ግሪክን ኣብ አልባኒያን ኣብ ከባቢ ማእከላይ ባሕርን ኣብ ሃገሩን ብዝነበሮ ኃይሊ ሠራዊት ውግእ ተመኪሑ፡ ምስ ጀርመንን ጃፓንን ተሻራኹ ንውግእ ይዳሎ ነበረ። በዚ ምክንያትዚ ከአ ብ፲፱፻፴፱ ዓ-ም-ፈ- ንኹለን እተን ኣብ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ውሑዳት ኣብያተ ትምህርቲ ፈጸሙ አዕጸወን።

በዚ እተጠቐሰ ዓመት እቲ ንምሉእ ዓለም ኣብ ድብልቕልቕን ጥሜትን ሞትን አጥሒሉ ሚልዮናት

ሰባት ዘጥፍኡ ካልኣይ ውግእ ዓለም ተወሊዑ ስለ ዝነበረ፡ ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ ምስ እቶም ሻራኡ ዝኾኑ መንግሥታት ኣቢሩ ክተት አወጀ። ብፍላይ ኣብ ኤርትራ ከአ ብ፲፱፻፵፩ ዓ-ም-ፈ- ብሠራዊት ውግእ እንግሊዝ ተወቐዑ ተሳዕረ። ኣብ ኤርትራ ዝነበሮ ፋሽስታዊ ግዝኣት ከአ በዚ ተወድኤ።

ከምዚ ኢሉ ምምሕዳር ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ ኣብ ኤርትራ ምስ ተፈጸመ፡ በቲ ብኻልእ እዋናዊ ዓመት እናተጓናጸፈ ንቐድሚት ዝስጉም ዝነበረ ሠራዊት ውግእ እንግሊዝ ተተክኤ። ምምሕዳር ግዝኣት ኤርትራ ድማ ካብ ምምሕዳር ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ ናብ ወተሃደራዊ ምምሕዳር እንግሊዝ ተመሓለፈ።

እቲ ሓድሽ ወታሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ምድሪ ረጊጹ ጠጠው ምስ በለ ብኡን ብኡን ንህዝቢ ኤርትራ ዚኾኑ ኣብያተ ትምህርቲ ንምዝርጋሕ ተበገሰ። እዚ ተበግሶ እዚ ኣዝዩ ዚምስገን ተበግሶ ነበረ። ስለዚ ከአ ብመጀር ኤች-ኤፍ- ክነስቶን ስኔል ዚምራሕ ናይ ኤርትራ ወታሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ክፍሊ ትምህርቲ ብዚብል ስም ሓደ ክፍሊ ትምህርቲ ብወርሒ ነሓስ ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- መሥረተ።

እንተኾነ ግን ኣብ ኤርትራ ንምምህርና እተዳለዉ መምህራን ኮነ ንመምሃሪ ዚኾኑ ብቋንቋ ሃገር እተጸሕፉ መጻሕፍቲ ፈጸሞም ስለ ዘይነበሩ፡ እዚ ንመጀር ክነስቶን ስኔል ዓቢ ጸገም ኮነም።

ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝረአናዮ ኣብ ኤርትራ እተሠርዓ አመራርሓ ዝነበሮም፡ ንህዝቢ ተባሂሉም እተመደቡ ኣብያተ ትምህርቲ ብፍጹም አይነበሩን። ብቋንቋ ሃገር እተጸሕፉ መጻሕፍቲ፡ ንኣብያተ ትምህርቲ ዚኾኑ ጽሑፋት እውን ጌና አይተተለሙን ነበሩ። ካብ ኰሉ ዝገደደ ድማ ንምምህርና ብቐዓት ኢዮም ተባሂሉ ኪምስከረሎም ዚኸእሉ ምሁራት ደቂ ሃገር ንምርካብ ኣዝዩ አሽጋሪ ነበረ።

በለዚ አብ መላእ ሃገር አብያተ ትምህርቲ አህጺ ጽኑን ሃጺጽኑን : መምህራን ቀሪብካን : ዚንበቡ መጻሕፍቲ አዳሊኻን : መደብ ትምህርቲ ሠሪዕካን : ትምህርቲ ንምጅማር : ከምኡ እውን ሰብ ጽቡቕ ፍቓድ ዝኾኑ ፈላግትን : በላሕትን : ህርኩታትን : አፍቀርቲ ሃገርምን ዝኾኑ ምሁራን ደቂ ሃገር አኪብካ : አብ'ዚ ትምህርታዊ ሓዋርያነት ንምውፋር ከመይ ዝበለ አዝዩ ከቢድ ተልእኮ ነበረ ።

አብ ላዕሊ ከም እተመልከትናዮ : ብጊዜ ፋሽስ ታዊ ግዝአት ኢጣልያ : ብዘይካ እተን አዝዩን ውሑዳት ስ : ንህዝቢ ተባሂለን እተሃንጸ መንግሥታውያን አብያተ ትምህርቲ ፈጸመን አይነበራን ። እቲ በተን አዝዩን ውሑዳት አብያተ ትምህርቲ ዚወሃብ ዝነበረ ትምህርቲ እውን : ካብ ራብዓይ ክፍሊ ዘይሓልፍ መባ እታዊ አዝዩ ለጠቕ ዝበለ ነበረ ። አብ ኣጋ መወዳእታ ናይ ፲፱፻፴፰ ዓ-ም-ፈ-ግን ሓንቲ ናይ መፈተንታ (ሞዴል) ክሳብ ሓምሻይ ክፍሊ ክትምህር እትኸእል ቤት ትምህርቲ ተፈቂዳ ከም ዝነበረት ይግለጽ ።

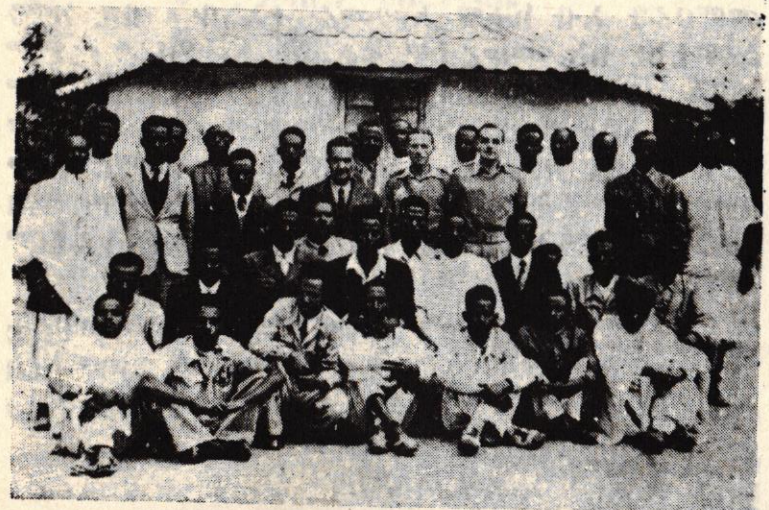
እቲ አብ ኤርትራ እተመሥረተ እንግሊዛዊ ወታሃ ደራዊ ሓድሽ ምምሕዳር : ንመጀመሪያ ሸሞንተ ደቂ ሃገር ሕጹያት መምህራን ረኺቡ አከበ ። ሸሞንቲኦም ብናይ ገዛእ ርእሶም ጸዕርን ተመክሮን ዝቐመስዎን ዘን ብብዎን ፍልጠት ዝበሰሉ እኳ እንተ ነበሩ ንምምህርና ግን ዘይተዳለዉን ዘይተማህሩን ነበሩ ። አብ መንጎ እዞም ሸሞንተ ሕጹያት መምህራን ከኣ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ተመዝገቡ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አዝዮም ክኢላ : ንሃገርም ከገልግሉ ከኣ ዓቢ ድሌትን ሃንቀውታን ዝነበሮምን ብፍቕሪ ሃገርም ከኣ እተመሰጠን በሊሕ ወዲ ሃገር ነበሩ ። አብ'ቲ ብ ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተገበረ ናይ ክልተ ሰሙን ናይ ምድላው ምምህርና ትምህርቲ : መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አዝዩ መሪሕ ዝኾነ

ተሳትፎ ከም ዘበርከቱ እውን እተፈለጠ አብ ርእሲ ምዃኑ : ብብዙሓት ካብ'ቶም ሽዑ አባላት ኮይኖም ብመጽናዕቲ ዚጋደሉ ዝነበሩ ብጸቶም ብምስጋና ኪምስከረሎም ይስማዕ አሎ ።

አብዚ ናይ ሓጺር እዋን ትምህርቲ'ዚ እቶም ሕጹያት መምህራን ብዛዕባ ቍጽሪ : ጀኦግራፍ : ዛንታ : አስተዋጽኦ ፍልጠት ወዘተ - - - እናተዛተዩ : ብፍላይ ከኣ ብዛዕባ ቋንቋ ትግርኛ ንባብን ጽሕፈትን ተኻራኺሮም ብመጽናዕ ናይ መበገሲኦም « ሥሩዕ ቋንቋ ትግርኛ » ብምውሳን ተሰማምዑ ።

ከምኡ እውን አብ ቅድሚ ተመሃሮኦም ብኸመይ ዝበለ መልክዕ ኪቐርቡ ከም ዝነበሮምን ከም ዝግብኦምን ዝሕብር አገባብ አመሃህራ ሓንጺጾም ብምዝታይ ተሰማምዑ ።

አብ'ዚ ስእሊ'ዚ እቶም ብመጀመርያ እዋን እምነ መሠረት ትምህርቲ ንምንባር ተመሪጾም እተዋፈሩ ፲፱ መምህራን ይርአዩ ።

እዞም ብቆራጽነትን ሃገራዊ ፍቅርን እተበገሱ መምህራን እዚአቶም፡ በቲ መምህር ይስሃቅ ተወልዶ መድሀንን መጀር ክነስቶን ስኔልን ዘበርክቱሎም ዝነበሩ ምዕዛብን ምብጻሕን ምሕባርን እናተደገፉ ዚክኣሉም ኩሉ ብምሉእ ድሌትን ቅኑዕ ሒሊናን እናጸፃሩ ብዓወታት ጀመርዎ።

መምህር ማለት መሃርን ንርእሱ ከኣ ተመሃርን ማለት ድኣ እምበር ልዕሊ ኩሉ፡ ንኩሉ ፍልጠታት መሊኹ ብፍልጠትን ትምህርትን ዝፃገበ ማለት ከምዘይኮነ ተረዲኦም ከኣ ለይትን መዓልትን ገዛእ ርእሶም ንምምሃር ምስ መጻሕፍቲ እናተዛረቡ፡ ዝሓለፉ ጽሑፋት እናመርመሩን እናተላለዩን ብሓቂ ዚንኣድ ተጋድሎ ፈጸሙ።

እቲ ናይ መጀመርያ ዓመት ምስ ተዛዘመ፡ ዓመታዊ ክረምታዊ ዕረፍቲ እውን ምስ ተፈቐደ፡ ኩሉም እቶም ድንቁርና ንምጥፋእ ተዋፊሮም ዝነበሩ ቀዳሞት መምህራን ኣብ ከተማ ኣሥመራ ተኣከቡ። በዚ እዋን ዕረፍቲ'ዚ ከኣ መሠረታዊ ፍልጠት ኣመሃህራን፡ ምምሕያሽ ሓፈሻዊ ፍልጠቶምን ኪሕብሮም ዚኸእል ትምህርትን ኣስተምህሮታትን እናተዋህቦም ከሎ፡ ንተመሃሮን ህዝብን ዘነቓቕሑ፡ ብፍላይ ከኣ ንተመሃሮ ዚመስጡ መዝሙራትን፡ ጠቕሚ ሕርሻን፡ ምውስዋስ ኣካላትን፡ ሥርዓት እተኸተሉ ጸወታትን ተገሊጹሎም ተማሂሮም ኣጽንዑ።

እቶም ብመጀመርያ እምነ መሠረት ትምህርቲ ንምንባር ተመሪጸም እተዋፈሩ መምህራን እዞም ዚስዕቡ ነበሩ። (ኣብ ገጽ ፳፩ ዘሎ ፎቶ ተመልከት)፤

፩- መምህር ይስሃቅ ተወልዶመድህን

፪- » ኣስፍሃ ካሕሣይ

፫- » ቀሺ ኣርኣያ ብርሃነ

፬- » ሣህለ ዓንደሚካኤል

፭- » መሓመድ - - - - -

፮- » ገብረንጉሥ ሰለባ

፯- » ቀሺ ዓምደሚካኤል ወልደመንቆርዮስ

፰- » ሚካኤል ሃብተእግዚእ

፱- » ምስግና ይስሓቅ ተወልደመድህን

፲- » ኤፍረም ኣማኑኤል

፲፩- » ኃይለ ዑቕባጽዮን

፲፪- » ሰዓረ ካሕሣይ

፲፫- » ታፈረ ተስፋሥላሴ

፲፬- » ምሕረትኣብ ገብረመድህን

፲፭- » ገብረኢየሱስ - - - - -

፲፮- » ተኸለማርያም ቶኩሩራይ

፲፯- » እስጢፋኖስ ኃይም

፲፰- » ዮሴፍ ሰሎምን

፲፱- » ሰሎምን ሃብተሚካኤል

፳- » ዮሐንስ ፍጡር

፳፩- » ሳሙኤል ማና

፳፪- » ገብረመድህን ሕድሩ

፳፫- » ኣብርሃ ገብረሥላሴ

፳፬- » ኣብርሃ ሰጊድ

፳፭- » ተስፋይ መዘንግዕ

፳፮- » በርሄ ምስጉን

፳፯- » ተኸለብርሃን ዑቕቡ

፳፰- » ብርሃነ ማዕሎ

፳፱- » ኃይለሚካኤል - - - - -

፴- » ዑቕባሚካኤል ተስፈ

፴፩- » ዑቕባሚካኤል - - - - -

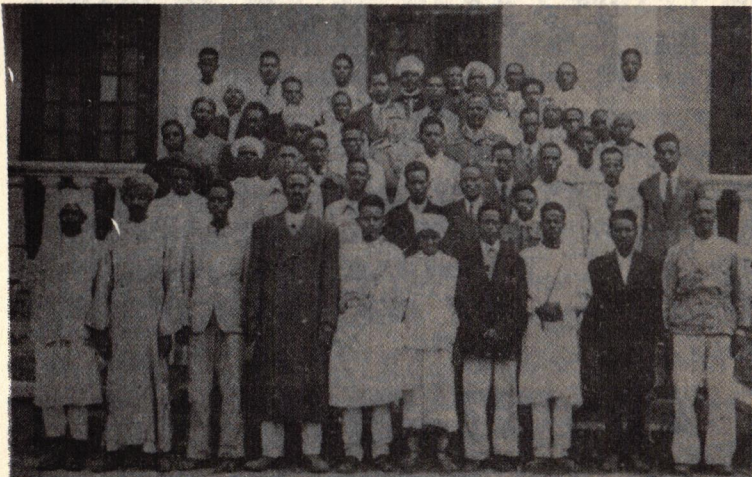
፴፪- » ስሞም ዘይፈለጥኩዎም ብሃይማኖቶም ኣስላማይ ነበሩ።

ሓድሽ ልደት ቋንቋ ትግርኛ

እቶም ነቲ ሓድሽ ተመሥራቱ ዝነበረ እግሪ ተኸሊ ዝኾነ ክፍሊ ትምህርቲ ኬማሓድሩን ኪመርሑን ሓላፍነት ተሸኪሞም ዝነበሩ መጀር ክነስቶን ስኔል

እተባህሉ ቅኑዕን ትጉህን እንግሊዛዊ ብመምህር ይስ ሃቅ ተወልደመድህን እናተሰነዩ አብ መላእ ኤርትራ እናገሹ ንምምህርና ዝበቐጡ ምሁራት ደቂ ሃገር የና ድዩ ነበሩ እሞ ብመጠኑ ሓያሎይ ሰባት አኻኸቡ። በብቐሩብ ከአ ካልኣት ሰብ ድሌትን ምሁራትን መምህራን አጠራቐሙ። ሥሩዕ ዘይኮነ ናይ ምድላው ምምህር ትምህርቲ እውን በዚ እዋን'ዚ ተጀመረ።

ትምህርታዊ ፍሬ ናይ'ቶም ብወርሒ ጥሪ ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተዋፈሩ መምህራን ብምዕዛብ ከአ ብዙ ሓት ካልኣት ጌና ቤት ትምህርቲ ርእየን ዘይፈልግ ዓድታት፡ አብ ዓዓደን አብያተ ትምህርቲ ኪኸፍቱለን ሓተታ። ስለ'ዚ ከአ ብኡን ብኡን ጽጅ አብያተ ትምህርቲ ተኸፍታ። ፶፰ መምህራን ከአ ተዘርግሑ። አብ መላእ ኤርትራ ድማ ንመጀመርያ እዋን ፪ ሺሕን ፬፻ ተመሃሮ ተመዝገቡ።

— አብዚ ስእሊ'ዚ እቶም ብ ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- ንምምህርና ተዳልዮም እተዋፈሩን እቶም ቅድሚኦም

ሓደ ዓመት ዘገልገሉን፡ ንክፍሊ ትምህርቲ ኬማ ሓድሩ ተመዲቦም ዝነበሩ ናይ ትምህርቲ ሰብ ሥልጣንን ይርአዩ።

አብ መንጎኦም ከአ መጀር ከነሰቶን ስኔል፡ መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን፡ መምህር አስፍሃ ካሕሣይ፡ ሸኽ ዑስማንን ይርከቡ።

እንተኾነ ግን ብቋንቋ ትግርኛ እተዳለዉን እተጸሕፉን መጻሕፍቲ ወይ ከአ ንመምሃሪ ዝኾኑ ጽሑፋት ፈጸሞም አይነበሩን እሞ እዚ እቲ ዝዓበየ ጸገም ኮነ። አብ ርእሲኡ ድማ መደብ ትምህርቲ ጌና ዘይተሠርፁ ስለ ዝነበረ፡ እዚ ነቶም ንውሑዳት ሰሙናት ጥራይ አገባብ አመሃህራ እተሓበሩ ምሩጻት ሰባት ከቢድ ሸኽም ኮናም።

ስለዚ አመሃህራኦም ሓደ ዓይነት ምእንቲ ኪኸውን ለይትን መዓልትን፡ ብዘይ ዕረፍቲ እናጸዓሩን እና ተመሃሩን እናተመያየጡን ንንባብ ዚኾኑ ጽሑፋት ንምድላው ይጋደሉ ነበሩ።

ከላዕ እቲ ዚድለ ንመምሃሪ ዚኸውን መጻሕፍቲ እናተዳለወ ተሓቲሙ ዚዘርጋሕ፡ ተመሃሮ ነቲ አብ « ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ » ተባሂሉ ዚጽዋዕ፡ አብ ሰሙን ሓደ ጊዜ እናተሓተመ ዚወጽእ ዝነበረ ጋዜጣ ትግርኛ፡ ብኩሎም ኢንስፐክተራትን፡ ርእሰ መምህራንን፡ መምህራንን ካልኣት ምሁራንን በብስ ሞም እናተዳለወ ዚወጽእ ዝነበረ ዛንታታት እናአንበቡ ቋንቋዊ ፍልጠቶም ከም ዜማዕብሉ ተገብረ። እዚ ምህንዚ ክልተ ዓይነት ጥቕሚ ነበሮ። እቲ ሓደ ቋንቋ ትግርኛ ንምምሃር ኪኸውን ከሎ፡ እቲ ካልኣይ ድማ ነቶም ተመሃሮን መምህራንን ካልኣት ወለድን ምስ ጋዜጣ እናአላለዩ፡ ፍቕሪ ጋዜጣ አብ ህዝቢ ከም ዚሰርጽ ንምግባር ዚሕግዝ ነበረ።

ብዙሐት ካብ'ዞም ኣብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ዝር ዝር ተጠቐሶም ዘለዉ ቀዳሞት መምህራን፡ ከም ሽምዓ ንኻልኣት እናኣብርሁ፡ ማለት ብርሃን እናዓደሉ፡ ንር እሶም ግን ልክዕ ከም ሽምዓ እናሓቐቁ ኣብ ኣገልግሎት መምህርና ጥራይ ተዋፊሮም ብቐንዕናን ትግሃትን ድሌ ትን ፍልጠት ናብ ኣእምሮ ሰብ እናዘርኡ ዓለማዊ ሕይ ወቶም ዝፈጸሙ ኪህልዉ ከለዉ፡ ካልኣት ከኣ ናይ ሥራሕ ዘመኖም ኣብቂዑ፡ ብዕረፍቲ (ጡረታ) ክሳብ ዚግለሉ ኣገልግሎቶም ኣበርኪቶም ኢዮም።

እቶም ዝተረፉ ካልኣት ድማ ባዕዳዊ ኣገዛዝኣ ተወጊዱ፡ ብሃገራዊ ህዝባዊ ናይ ናጽነት ሥልጣን ምስ ተተክኤ፡ ካብ ሥራሕ መምህርና ናብ ሥራሕ ምም ሕዳር ተመሓላፊ፡ ሃገራዊ ግብኣም ንኪፍጽሙ ዕድ ል ረኪቦም ስለ እተመርጹ፡ በዚ ሓላፍነት'ዚ ካብ ደረጃ ናብ ደረጃ ክብ እናበሉ፡ ኣብ ዝለዓለ ሥልጣን ኪበጽሑ ክኢሎም ኢዮም።

ንመምሃሪ ዚኸኑ መጻሕፍቲ ትግርኛ

ድሕሪ ብዙሕ ድኻምን ጸዕርን ብሓደ ምሁር ወዲ ሃገር እተዳለወ ንእስ ዝበለ ንመምሃሪ ዚኸውን መጽሓፍ ትግርኛ ንመጀመሪያ ጊዜ ተረኽቦ እሞ እቲ ዝነበረ ጸገም ኣመሃህራ ብመጠኑ ተፋኽሎ።

ከምኡ እውን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ኣብቲ «ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ ዝነበረ ኣብ ሰሙን ሓንሳእ ዚወጽእ ዝነበረ ጋዜጣ፡ ብበበይኖም መምህራንን ምሁራንን ዚወጽእ ዝነበረ ዛንታታትን ዝናታታትን ያታታትን ቁውም ነገር ዝሓዘለ ጽውጽዎታትን ኣብ ሓደ ጠርኒፎም፡ ብዙሕ ካልእ ናይ ገዛእ ርእሶም ድርሰታትን ፈጠራታትን

ሓዊሶም ሓደ «ሓጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ ኣር ብዓን ኣርባዕተን ዛንታ» ዚብል ኣርእስቲ ዝሓዘ መጽሓፍ ኣሕቲሞም ኣበርኪቱ። እዚ መጽሓፍ'ዚ እቲ ንመጀመርያ እዋን ንመምሃሪ ኪኸውን ተባሂሉ እተቐረበ ክነሱ፡ ክሳብ ሎሚ በዚ ዓይነት ተበግሶ'ዚ ብጸዕሪ ተዳልዩ ተሓቲሙ ዝወጽኤ ዚወዳደሮ መጽሓፍ ዘይረኽቦ ብምዃኑ፡ ናይ'ቶም ዓሚቕ ትሕዝቶ ዝነበሮ ጽሑፋት ደራሶም፡ ናይ ካልኣት ምሁራት በበይኑ ፈጠራታትን ድርሰታትን ኣብ ሓደ ጠርኒፎም ብብዙሕ ጸዕርን ድኻምን ዘሕተምዎ ምሁር መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዕብየትን ልቦናን ዓሚቕ ፍልጠትን ምስ ክር ኮይኑ ተረፉ ኣሎ።

ኣብ መላእ ሃገር ካብ ዘለዎ ዓድታት መመሊሰን ንክፍሉ ትምህርቲን ንወረዳውን ኣውራጃውን ምምሕዳራት እናሓተታ ኣብያተ ትምህርቲ ኪኸፍቱለን ለመና። በዚ ከኣ እቲ እዋናዊ ዝነበረ እንግሊዛዊ ምምሕዳር፡ በቲ ናይ'ቲ ህዝቢ ናፍቕት ትምህርቲ ተገረመን ተሓጎሰን።

ክሳብ ነቶም ሰበኽ-ሳግም ዝኾኑ ክፍሉ ህዝቢ ሃገር ስይተረፈ ኣብያተ ትምህርቲ ብኸመይ ዝበለ መልክዕ ኪበጽሖም ከም ዚኸእል መጽናዕቲ ተጌሩ መደብ ተዳለወ።

ኣብ ርእሲ'ዚ ኸኣ ኣብ መጀመርያ ወርሒ ሓምለ ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- ኩለን ኣብያተ ትምህርቲ ብናይ ገዛእ ርእሰን ሃገራዊ ቋንቋ ምምሃር ምእንቲ ኪኸእላ፡ ብፍላይ ከኣ እቲ ትግርኛ ዚባረብ ክፍሉ ህዝቢ ብምሉኡ ዚሰዕሶ ሓደ ዓይነት ትግርኛ ኪሥራዕ ከም ዘድሊ ብምግንዛብ፡ ኹሎም ዓበይቲ ዓድን ፈላጣትን ምሁራትን ቤተ ክህነትን መነኮሳትን መምህራንን ዘለዉዎ ንበይቲ ዋዕላታት ከም ዚግበር ተገብረ።

አብቲ ዋዕላታት ፊደላት ትግርኛ ስለ ዝበዝሑ ይጉደሉ ዚብል ክርክር ተላዒሉ ብዙሕ አክራጺናን አካቲዑን ኬብቅዕ፡ አብ መወዳእታ ግን ብፍላይ ናይ ግዕዝ ምሁራትን ቤተ ክህነትን ካልእት ዓቢይትን ምሁራትን ዙሉም ፊደላትና ነፍቶም ትርጉም ዘለዎም ስለ ዝኾኑ ኪገድሉ አይከአልን ኢዩ ብማለት ስለ ዘረድኡ፡ ንእዋኑ ፊደላትና ከም ዘለውዎ ኪቐጽሉ ስምምዕ ተገብረ።

ሀ፡ ሐ፡ ኀ፡ አ፡ ዐ፡ ግን ራብዕ ድምጽም ገዲ ፎም ግዕዛዊ ድምጽም ኪሕዙ ተወሰነ። ንመረድኢ፡ እቲ በርሄ ተባሂሉ ዚጽሓፍ ዝነበረ፡ በርሀ፡ እቲ ተኪ ኤ ተባሂሉ ዚጽሓፍ ዝነበረ ከአ ተኪአ ኮይኑ ከም ዚእረም ተገብረ።

ዙሉም እቶም በብእዋናም ብዘገርም ፍጥነት እና ተሓተሙ ዚቐልቀሉ ዝነበሩ ንመምሃሪ ዚኾኑ መጻሕፍቲ ተግርኛን እቲ « ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ » ተባሂሉ ዚጽዋዕ ዝነበረ ጋዜጣን ካልእት ጽሑፋትን ከአ በዚ መልክዕ'ዚ እናተጸሕፉ ተዳለዉ።

ምስ እዚ ተታሓሒዙ ከአ አዝዮን ብዙሓት እኳ እንተዘይኮና ብመጠኑ ብርኩታት አብያተ ትምህርቲ አብ ዓድታትን ቁሽታትን ከተግታትን ብጽቡቕ ድሌት ህዝቢ ይህነጸ ነበራ። እተን ብዊቃን፡ ብብጽዕ ዘይኮነ እገባብን ተሃኒጸን ዝነበሩ እብያተ ትምህርቲ እውን ከም ዚዕረፉን ዚመሓየሱን ተገብረ።

ንመረድኢ፡ ብ፲፱፻፵፱ ዓ-ም-ፊ- ካብ'ተን አብ መላእ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ፶፬ አብያተ ትምህርቲ፡ ብጽቡቕ ፍቓድ ህዝብንን፡ ብትእዛዝ ክፍሊ ትምህርቲን ተዓርየን፡ ብግቡእ፡ መልክዕ ቤት ትምህርቲ፡ ከም ዚህልወን ተገብረ።

እቶም ምሩጽት መምህራን ብቐኑዕ አመራርሓ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን ሓገዝቶምን፡ ንአጸሓሕፋ ትግርኛ ዚሕግዙ ብምድግጋም ከአ ዚጸሓፉ ነጥብታት ብበምዚ ዚስዕብ ከም ዚዘውተሩ ገበሩ።

፩ - እቲ አብ ድሕሪ ነፍሲ ወከፍ ቃል ዚጸሓፍ ዝነበረ ክልተ ነጥቢ (፡) ኪተርፍ፤

፪ - እቲ ድርብ ሠረዝ (፤) ዚብሃል ዝነበረ ተሪፋ ብነጻላ ሠረዝ ጥራይ ኪትካእ፤

፫ - አብ ክንዲ ነጻላ ሠረዝ ከአ ክልተ ነጥቢ (፡) ኪዝውተር፤

፬ - አብ ክንዲ እቲ ናይ ላቲን ምልክት ሕቶ (?) ሰለስተ ነጥቢ ማለት (፤) ኪዝውተር፤

፭ - ናይ አጋንኖ ምልክት (!) ኪኸውን፤

፮ - ናይ ምሉእ ሓሳብ መዕጻዊ ከአ አርባዕተ ነጥቢ ማለት (።) ኪኸውን ተሰማምዑን ወሰኑን። ብዘይካ'ዚ እውን፡

፯ - ቃል፡

፰ - ሙሉእ ሓሳብ (ንዓረፍተ ነገር)

፱ - ቴማ (ንሓጺር ድርሰት ወይ ከአ ምህዞ)

፲ - ንአብነት ወይ ከአ መረድኢ ዚብሃሉ ቃላት ከአ (ንምሳሌ)

ወዘተ - - - - - ዝአመሰሉ ቃላት ልሙዳትን ብተደጋጋሚ ከአ ዚጸሓፉን ስለ ዝኾኑ በዚ መልክዕ'ዚ ኪዝውተሩ ተወሲኑ ኬብቅዕ፡ አብ ክንዲ ተመለስ ዚብሃል ከአ አብ ሓድሽ መስመር ጸሓፍ ከም ዚብሃል ገበሩ።

አብ አተኣራርማን፡ ናይ መንፍዓትን ስንፍናን ትምህርቲ ዚሕብር ነጥቢ አወሃህባን ድማ

ሀ - ንአወሃህባ ወይ ከአ አጸዋውዓ አርእስቲ፡

፩ - ጽቡቕ ጽሕፈት (ጽባቂ ጽሕፈት)

፪ - እተባህለ

፫ - መላመዲ

፬ - እተቐድሐ ወይ ከአ ቅዳሕ

፭ - ምእራም ጌጋ

፮ - እሩም

ለ - ንአወሃህባ ነጥቢ ከአ፡

- ፩- ጌና : ፈጸሙ ምምሕደሽ ንዘዩርአዩ
- ፪- ደሐን : ካብ ፭ ነጥቢ ንታሕቲ ንዝረሽበ
- ፫- ጽቡቕ : ክሳብ ፰ ነጥቢ ንዝረሽበ
- ፬- ንኡድ : ክሳብ ፲ ነጥቢ ንዝረሽበ

እተባህሉ ቃላት ኪኾኑ ተመሪጾም ኣብ ግብሪ ከም ዚውዕሉ ተገብረ ።

ኣብ ርእሲ እዚ ኩሉ ኸኣ ንትምህርቲ ምውስዋስ ኣካላትን ካልእ ዓይነት ጸወታን ዚዝውተሩ ቢብዓይነ ቶም ሓደስትን ዝውቱራትን ቃላት መሪጾም ኬጽንዑ ከለዉ ብፍላይ ግን ንምውስዋስ ኣካላትን ታዕሊምን ዚኾኑ እዞም ኣብ ታሕቲ ተዘርዚሮም ዘለዉ ምሕጻራ ቃላት ፈጠሩ ። እቲ ዘገርም : ነዞም ቃላት እዚኣቶም ዝመሃዞምን ዝፈጠሮምን ክፍሊ ህዝቢ ከይተፈልጠ : ታሪኽም ከይተጸሕፈ : ብህዝቢ ተለሚዶም ኣብ ግብሪ ውጊሎም ምርኣይ ኢዩ ።

ኣብ ክንዲ ንቕድሚት ኪድ	ሚት ኪድ
ኣብ ክንዲ ንድሕሪት ተመለስ	ሪት ለስ
ኣብ ክንዲ ንየማን ዙር	ማን ዙር
ኣብ ክንዲ ንጸጋም ዙር	ጋም ዙር
ኣብ ክንዲ ንጸጋም ርኡ	ጋም ፊት
ኣብ ክንዲ ንየማን ርኡ	ማን ፊት
ኣብ ክንዲ ኢድ ንላዕሊ ኣብል	ኢድ ሰፍ
ኣብ ክንዲ ኢድ በጥ ኣብል	ኢድ በጥ
ኣብ ክንዲ ኣእዳውካ ኣውርድ	ኢድ ለጥ

ወዘተረፈ ዝኣመሰሉ ቃላት ፈጠሮም ኪውስኑን ኬጽንዑን ከለዉ : ብዝከኣል መጠን ኩሉ ተመሃራይን መምህርን ፈሊጡ ከም ዘጽንዖም ስለ እተገብረ ከም ሃገራ ውያን ልሙዳት ቃላት ኮይኖም ክሳብ ዚፍለጡ ኮነ ።

- ኣብ ርእሲ'ዚ እውን
- ዕረፍቲ
- ሰጥ በል
- ስጉሚ ኣመልክት

- ጉያ ኣመልክት
- ሓደ (ሓደ ስጉሚ ኣበርቲዕካ ውቓዕ)
- ክልተ (ክልተ ስጉሚ ኣበርቲዕካ ውቓዕ)
- ወዘተረፈ - - - ዝኣመሰሉ ቃላት ትግርኛ ተፈጥሩ ።

በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያታት ከኣ መምህር ይስሃቕ ተወልደመድህን ኮነ እቶም ቅኑዓትን ትጉሃትን ሓገዝቶም : ከምኡ እውን እቶም ከም ሓዋርያት ዚምሰሉ መምህራን ተሞገሱን ተሓጎሱን ። ብህዝቢ ሃገሮም ከኣ ተመረቑ ።

ብፍላይ መምህር ይስሃቕ ተወልደመድህን : ህዝቢ ሃገሮም ካብ ጸልማት ድንቁርና ናጻ ወጺኡ ብትምህርቲ በሲሉ : መሬት ሃገሩ ኬልምዕ : ኣብ ልዕሊ ባሕሪ ሃገሩ ኪሰፍፍ : ኣብ ሰማይ ዓዳ ኪነፍር : ብጥበብን ፍልጠትን ዓምቢቡ ኪሥልጥን : ብሃብቲ ኪቐስን : ብጥዕና ኪድልድል : ብልቢ ይምነዩን ሃረር ከኣ ይብሉን ነበሩ እዞም : እቶም ብቐረባ ዝፈልጥዎም ሰባት ኪምስክሩሎም ከለዉ : “ኣብ መምህር ይስሃቕ ተወልደመድህን ዝነበረ ሃገራዊ ፍቕሪ ዓቕን የብሉን” ይብሉ ።

መምህር ይስሃቕ ተወልደመድህን ነቲ ንመጀመርያ ጊዜ ብ ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-፩- ብመልክዕ መጽሓፍ ተሓቲሙ : ንቋንቋ ትግርኛ መምሃሪ ኪኸውን ተመሪጹ ናብ ግብሪ ዝወፃለ «ኣጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ» እተባህለ መጽሓፍም መቐድም ኪጽሕፉሉ ከለዉ :

“እዚ መጽሓፍ ንባብ'ዚ : ንተመሃሮ ዜሓጉስ : ከም ዓቕሚ ኣእምሮኦም ኬስተውዕልዎ ብዚኸእሉ ኣጻሓቕ ኢዩ ተጸሒፉ ዘሎ ። ኣብኡ ንሳቶም ኣጺር ጽውጽዎይ : ዛንታታት : መዝሙር : ምስላታት : ካልእ ነገር'ውን ኬንብቡ ኢዮም ። ስለ'ዚ መምህራን ኣብ'ቲ ዛንታታት ንተመሃሮኦም ጥቕምን ትምህርትን ኣለዎ እዞ መታን ፈተውቲ ምህር : ዓየይትን ንሱሓትን ኪኾኑ ኬነቐቐሙዎም ተስፋ እናገበርኩ ንመዓላ ይግበሮ ኢለ እምርቕ ኣሎኹ” ይብሉ ።

እዚ ማለቱም ከአ በቲ ሓደ ወገን ህዝቢ ሃገሮም ብምሉኡ ጥቕሚ ትምህርቲ ፈለጡ ኪምሃርን ኪፈልጥን ብልቢ ጸሎትን ምርቓን ከም ዘዩቓርጹ ብምግላጽ ስምዒታዊ ትምኒቶም ንምርዳእ ኪኸውን ከሎ : በቲ ካልኣይ ወገን ከአ ህዝቢ እናተማህረን እናፈለጠን ምስ ከደ ካብ'ዚ ናቶም እተማሓየሽ ካልእ መጽሓፍ ትግርኛ ከም ዚጽሕፍ ዝርአዮም ዝነበረ ትምኒታዊ ብሩህ ተስፋ ንምግላጽ ነበረ ።

ቀዳማይ መጽሓፍ ቍጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ብ ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- « መባእታ ቁጽሪ ብትግርኛ » ብዚብል ኣርእስቲ ኣሕቲሞም ዘውጽእዎ መእተዊ ኪጽሕፉሉ ከለዉ “ እዚ መባእታ ቁጽሪ'ዚ መምህር ንተመሃሮኡ ካብ ቀዳማይ ክፍሊ ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ቁጽሪ ኪምህር ከሎ ሓጋዚኡ አዩ ። ስለ'ዚ መምህር በዚ መጽሓፍ'ዚ እናተሓገዘን : ከም ፍልጠቱ ድማ ካብ ርእሱ እናወሰኸን ኣጽርዩ ትምህርቲ ቁጽሪ ንተመሃሮኡ ኪገልጽሎም በዓል ምሉእ ተስፋ አዩ ” ዚብል ናይ ወላዲ ለበዋ ከም ዝጀመርዎ : እዚ መጽሓፍ'ዚ ብትግሃትን ድሌትን ከምህ ብዘይብል ቆራጽነትን በቶም ቀዳሞት መምህራን ንመጀመርያ እዋን ኣብ ተግባር ውዲሉ ንህዝቢ ሃገር ምስ ትምህርቲ ቁጽሪ ዘላለዩ ኪኸውን ከኣለ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብዙሕ ሓደስትን ነባራትን ቃላት እናፈጠሩ ምስ ትምህርቲ ቁጽሪ ከም ዚሰማምዑ ንምግባር ተጋዲሎምን ደኸሞምን ኢዮም ። ንመረድኡ ፡

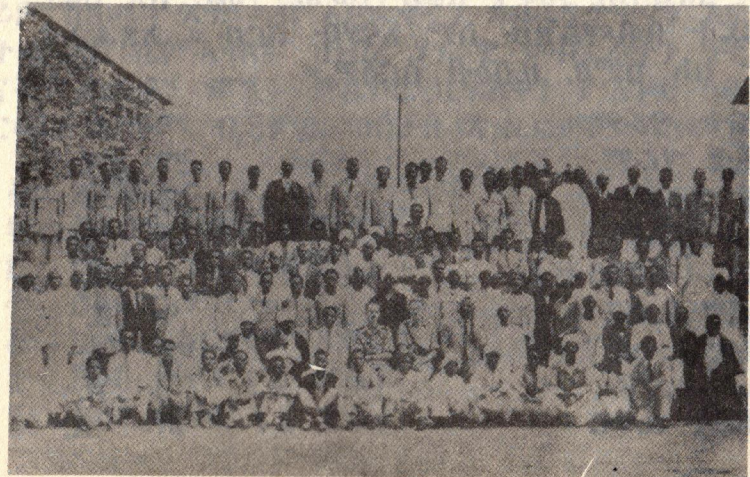
ኣብ ክንዲ ሜተር ሜ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ኣብ ክንዲ ግራም ግ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ኣብ ክንዲ ሊተር ሊ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ወዘተረፈ - - - - ኪፈጥሩ ከለዉ ፡ እዚ ዚስዕብ ኣገባብ ኣጸሓሕፋ እውን ፈጠሮም ኢዮም ።

ዕሽሪት ሜተር
 ሚእታዊት ሜተር
 ሽሓዊት ሜተር
 ዓሰርተ ሜተር
 ሚእቲ ሜተር
 ሽሕ ሜተር
 እልፊ ሜተር

ዕ- ሜ-
 ሚት/ሜ-
 ሽት/ሜ-
 ዓ- ሜ-
 ሚ- ሜ-
 ሽ- ሜ-
 እ- ሜ-

ከምኡ እውን ኣብ ክንዲ ፕሮግራም ፡ መደብ ኪብሃል ከም ዚግባእ በዚ መጽሓፍ'ዚን ብኣስተምህሮታትን መሃሩ ።

ንኣርባዕተ ተግባራት ቁጽሪ ድማ ምድማር ፡ ምጉዳል ፡ ምርባሕ ፡ ምምቃል ፡ ዚብል ቅኑዕ ስም ኪህቡዎ ም ከለዉ ፡ ንዚሮ ድማ ካብ'ቲ « ባዶሽ እንቶሽ » ዚብል ባህላዊ ጸወታ ሃገርና ቃል ወሲዶም « ባዶ » በልዎ ። ሓድሓደ ካብ'ቶም ሽዑ ዝነበሩ ቀዳሞት መምህራንን ፈላጣትን ግን “ የልቦን ኣብ ክንዲ ባዶ ፡ ዘየልቦ ወይ ከአ ኣልቦ እንተ ዚብሃል ይበልጽ ” ብማለት ሓሳብ ኣቐሪቦም ነበሩ ። ሽሕ'ኳ እቲ ኣቐሪቦ መዎ ዝነበሩ ቃላት ቅኑዕ ኣባሃህላን ትርጉምን ዝሓዘ እንተ ነበረ ፡ በብቐሩብ እቲ ባዶ ዚብሃል ቃል ብዝ

አብ'ዚ አብ ላዕሊ ዘሎ ስእሊ እቶም ብ ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-
ፈ- እተመረቐ ሓደስቲ መምህራንን በቲ እዋን'ቲ አብ
መላእ ኤርትራ ዝነበሩን ይርአዩ ።

አብ ማእከል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ መ
ጀር ክነስቶን ስኔል ፡ መምህር አስፍሃ ካሕማይ ፡ ከምኡ
እውን ሽኽ ዑስማን ፡ ይርአዩ ።

ያዳ እናተለምደን እናተዘውተረን ከደ እዋ ግቡእ ስሙ-
ባዶ ኮይኑ ተሪፉ አሎ ። ብዝተረፈ ግን ሓድሓደ መም
ህራን ብዘየልቦ ወይ ከአ ብአልቦ ሥራሕ ጀሚሮም
ምንባሮም ዚርሳዕ አይኮነን ።

አብ ርእሲ'ዚ ከአ መላመዲ ፡ ሰሌዳ ምርባሕ ፡
ግድል ፡ አርባሒ ፡ መጽሊ ፡ ብጽሒት ፡ ተረፍ ፡ ይኸ

ውን ፡ ጉዚ ፡ ፍርቂ ፡ ሲሶ ፡ ርብዒ ፡ ሕምሲት ፡ ስድሲት ፡
ወለድ ፡ ሕጊ ወለድ ፡ አገባብ ወለድ ፡ ቅብሊት ፡ ልቓ
ሕ ፡ ፈዙስ ሕጊ ጉዚ ፡ ስርዓታዊ ጉዚ ፡ ዕሽራዊ ጉዚ ፡
ሕጊ ምልውዋጥ ጉዚ ፡ ሕውስዋስ ተግባራት ፡ ፍታሕ ፡
ወዘተረፈ - - - - - ዚብሃሉ ቃላትን ፡ ነጥብታትን ፡
ሕግታትን ፡ ሕንፃታትን ፡ ፈጠሮም አብ'ቲ መጽሓፎም
ብምብርካት ንህዝቢ ሃገሮም ብቋንቋኡ መሃርዎ ።

ብዘይካ'ዚ እውን ስፍሪ ንውሓት ወይ ከአ ስፍሪ
ክብደት ብብመልክዑ ስም እናሃቡ ሰርዑ ። አጸሓሕፋ
ኦም ከአ ከምዚ ዚስዕብ ሰርዕዎ ።

ዓሰርተ ግራም	ዓ-	ግ-
ሚእቲ ግራም	ሚ-	ግ-
ሽሕ ግራም	ሽ-	ግ-
እልፊ ግራም	እ-	ግ-
ሊተር (አቦስንቲ)		ሊ-
ዓሰርተ ሊተር	ዓ-	ሊ-
ሚእቲ ሊተር	ሚ-	ሊ-
ሽሕ ሊተር	ሽ-	ሊ-
ዕስሪት ሊተር	ዕስ-	ሊ-

ሚእታዊት ሊተር	ሚት-	ሊ-
ሽሓዊት ሊተር	ሽት-	ሊ-

ወዘተረፈ ነበረ ። ብዘይካ'ዚ እውን ምምዕርራይ ፡ ምል
ምማድ ፡ ስፍሪ ግራት ፡ ስፍሪ ግዝፊ ማለት ሾሊዩም ፡
ዚብሃሉ ቃላት ጀሚትሪ ኪፈጥሩ ከለዉ ፡ ብተወሳኺ
ከአ አብ ትምህርቲ ቁጽርን ጀሚትርን ዚዘውተሩ
ትኹል ሕንጻጽ ፡ ጋድም ሕንጻጽ ፡ ለዋይ ሕንጻጽ ፡
ቄናን ሕንጻጽ ፡ ስብርባር ሕንጻጽ ፡ ማዕረማዕረ ሕንጻጽ ፡

ቅኑዕ ርቡዕ ኩርናዕ ፡ በሊሕ ኩርናዕ ፡ ጐዲም ኩርናዕ ፡
ዘምባል ኩርናዕ ፡ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ሕላሳዊ ስሉስ ኩር
ናዕ ፡ ጋዞ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ቅኑዕ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ጐዲም
ስሉስ ኩርናዕ ፡ በሊሕ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ትርብዒት ፡
ዘምባል ርቡዕ ኩርናዕ ፡ ሮምበዶዶ ፡ ትራፕጽፕ ፡ ክቢ ፡
ዓንኬል ፡ ሰንጣቂት ፡ ጨራ ፡ ብዙሕ ጎኖ ፡ ስፍሓት ፡
ዙርያ ፡ ኮቦሮ መሰል ፡ ኪዩብ ፡ ጨርሒ መሰል ፡ መ
ጉእ መሰል ፡ አጉዶ መሰል ፡ ዝኣመሰሉ ቃላት ብስእሊ
ጌሮም እናአረድኡ አበርከቱ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን በዚ መባእታ
ቁጽሪ እተባህለ መጽሓፎም አቢሎም ንህዝብን ተመ
ሃሮን ሃገሮም ምስ ዓለምለኸዊ ትምህርቲ ቁጽሪ ከላል
ይዎ ከለዉ ፡ እቲ ካብ አቦታትናን አበሓጎታትናን እና
ተወራረሰ ዚምሓላለፍ ዝነበረ ሃገራዊ መስፈራትን ዓቕ
ናትን ዜሕብን ምጳኑ ምእንቲ ኪፍለጥን ምእንቲ ከይ
ርሳዕን ኢሎም ብኸምዚ ዝስዕብ ጽሑፎምዎ አለዉ ።

፩-	ምዕሮ
፪-	ስልስቶ (ሲሶ ጽዋዕ)
፫-	ክፋሎ (ፍርቂ ጽዋዕ)
፬-	ሰለስተ ምሰ
፭-	ካዕቦ (አርባዕተ ጽዋዕ)
፮-	ካዕቦ ጽዋዕ (፭ ምሰ)
፯-	ካዕቦ ምዕሮ (፮ ምሰ)

- ፩- ንፍቂ ጽዋዕ ጉደል (፯ ምስ)
- ፪- ንፍቂ (፯ እንቀዓ)
- ፫- ንፍቂ ጽዋዕ (፱ ምስ)
- ፬- ንፍቂ ምዕሮ (፲ ጽዋዕ)
- ፭- መሰለስ ጽዋዕ ጉደል (፲፪ እንቀዓ)
- ፮- መሰለስ (፲፪ ምስ)
- ፯- መሰለስን ጽዋዕን (፲፫ ምስ)
- ፰- መሰለስን ምዕሮን (፲፬ ምስ)
- ፱- ገበታ ጽዋዕ ጉደል (፲፭ ምስ)
- ፲- ገበታ (፲፮ ምስ)
- ፲፩- እንፍቕቲ (ክልተ ገበታ)
- ፲፪- ሰለስተ ገበታ
- ፲፫- ያሒት (አርባዕተ ገበታ)
- ፲፬- ያሒትን ጽዋዕን ወዘተረፈ - - -
- ፲፭- ሓሙሽተ ገበታ
- ፲፮- መገጸ (ሹዱሽተ ገበታ)
- ፲፯- ሹብዓተ ገበታ
- ፲፰- እንተላም (ሹምንተ ገበታ)
- ፲፱- እንተላምን ጽዋዕን ወዘተረፈ - - -

እ ቲ ቃ ል ሲ ይ ቅ ጽ ል

ከምዚ ኢሉ እቲ ናይ ምስፍሕፋሕ አብያተ ትምህርቲን፡ ቃልሲ ምጥፋእ ድንቁርናን፡ ምምልግል ብቑዓት መምህራንን እናቐጸለ እንከሎ፡ እቶም ድሮ አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራንን፡ ርእሰ መምህራንን፡ ቀንዲ ኢንስፐክተራትን ከኣ ምስ ካልኣት ፈላጣትን ሊቃውንትን ደቂ ሃገር እናተማኸሩ፡ ዋዕላታት እናገበሩ፡ እናተራዳድሉ፡ ብጋዜጣ ጌሮም ግጥምን መሳጢ ዓንቀጻትን ብምዝርጋሕ ንህዝቢ እናመዓዱ ቃልሶም ይቐጽሉ ነበሩ። ብድሕሪ ብዙሕ ክርክርን ምምይያጥን ድማ ሓደ “ንኩሉ ህዝቢ ኪጥርንፍ ይኸእል ኢዩ” እተባህለ ሥሩዕ አገባብ ቋንቋ ትግርኛ ተወሰነ እሞ

እዞም አብ ታሕቲ ብዝርዝር ተገሊጾም ዘለዉ መጻሕፍቲ ተሓቲሞም ንአብያተ ትምህርትን ንመምህራንን ተዓደሉ። አብ’ዞም ተጠቒሶም ዘለዉ መጻሕፍቲ ተዘውቲሩ ዘሎ ቋንቋ ትግርኛ ቦቲ እተወሰነ አገባብ እተጻሕፈ ሓደ አከያይዳ ዘለዎ ነበረ።

- ፩ - መደብ ትምህርቲ መዘከርታ ንኤርትራውያን መምህራን፡ ብክፍሊ ትምህርቲ፡ ብመጀር ኤች ክነስቶን ስኔል እተጻለወ።
- ፪ - ሓጺር ዛንታ ዓለም ንአብያተ ትምህርቲ ኤርትራ፡ ብ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፫ - ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ፵፬ ዛንታ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፬ - መጽሓፍ ጀኦግራፍ ብቋንቋ ትግርኛ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፭ - መባእታ ቁጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፮ - መጽሓፍ ንባብ አስተዋጽኦ ፍልጠት፡ ብመምህር አስፍሃ ካሕሣይ፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፯ - ዛንታ ሕይወታውያን፡ ብመምህር አስፍሃ ካሕሣይ፡ ብ፲፱፻፵፱ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፰ - ናይ ፊደላትና ሓዲስ አመሃህራን ምርመራን፡ ብዶክቶር አባ ገብረኢየሱስ ኃይሉ፡ ብ፲፱፻፵፱ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።
- ፱ - መደብ ፬ ዓመት መባእታ ትምህርቲ፡ ንመምህራን ብክፍሊ ትምህርቲ፡ ብ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-ፈ- እተሓትመ።

፲ - መጽሐፍ ንባብ ትግርኛ ንጀመርቲ፡ ብወልደአብ ወልደማርያም ።

፲፩ - ካብ ፍግረ መሬት ዚመጽእ ጉድኣት፡ ብወልደ አብ ወልደማርያም ።

፲፪ - መጽሐፍ ንባብን አስተዋጽኦ ፍልትጠን

ቤት ትምህርቲ ምድላው መምህራን

አብቲ መጀመርያ እዋናት እቶም ንምምህርና እተ መረጹ መንእሰያት፡ አገባብ አመሃህራ ዚሕብር ናይ ክልተ ሰሙን ትምህርቲ ጥራይ ዚወሃቦም ከሎ፡ ነቶም ብድሕሪአም ቀጺሎም ተመሪጾም ንምምህርና እተመ ዝገቡ መንእሰያት ግን ናይ ሰለስተ ሰሙን ትምህርቲ ከም ዚወሃቦም ተገብረ። ቀጺሉ እውን እቲ ዚወሃብ ትምህርቲ ንሓደ ወርሒ ከም ዚኸውን ተመደበ ።

አብ ርእሲ እዚ ዙሉ ኸአ እቶም ሓደስቲ ንምም ህርና እተመርጹ መንእሰያትን እቶም ቅድሚኦም አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራንን ብጊዜ ዕረፍቶም ኣኼ ባታት እናገበሩ ይከራኽሩን ይመያየጡን ነበሩ። በዚ ኸአ ትምህርታዊ ዕብዮቶም ካብ መዓልቲ ናብ መዓልቲ ይዕምብብ ነበረ።

እዞም ሕጹያት መምህራን ዝኾኑ መንእሰያት እዚ አቶም፡ ናይቶም አብ ከተማ አሥመራ ተመዲቦም ድሮ አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራን አብነት ተኸ ቲሎም፡ አብ'ቲ ብሓድሓደ እንግሊዛውያን መኮንና ትን ወታሃደራትን ዚምራሕ ዝነበረ ምሽታዊ አብያተ ትምህርቲ፡ ማለት ኢንስቲትዩትስ፡ እናኸዱ ብምምዝ ጋብ እናተማህሩ ንናይ ቋንቋ እንግሊዝን ቁጽርን ፍል ጠቶም ብትግሃትን ጸዕርን ኣኻዕቦቦትዎ ።

አብ ናይ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ዓመት ትምህርቲ ፲፪ መንእሰያት ክርስቲያን ፩ ከአ መንእሰያት አስላም ንምምህርና ተመዝጊቦም «ሓጺር ትምህርቲ ምድላው ምምህርና» ይወሃቡ ነበሩ።

አብ ወርሒ ጥቅምቲ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ግን አብዚ ሃገር'ዚ ንመጀመርያ እዋን ሓደ ስሩዕ «ቤት ትምህርቲ ምድላው መምህራን አሥመራ» ብዚብል አብ አሥመራ ተኸፊቱ ተመሥረተ። ልክዕ በዚ ዓመት'ዚ መጀር ክነስቶን ስኔል ብቋንቋታት ትግርኛን እንግሊዝን ዓረ ብን እተዳለወ ንመምህራን አብ አመሃህራ ዚሕብር ምን ዚሕግዞምን መጽሓፍ አሕቲሞም ዘርግሑ እሞ ዓቢ ሓገዝ ኮነ። እቶም ንምምህርና ዚዳለዉ ዝነበሩ መንእሰያት መምህራን'ውን ፈቐዶ አብያተ ትምህርቲ እናኸዱ ምልምማድ አመሃህራ ኪገብሩ አዝዩ ባህ ይብሎም ነበረ።

ቤት ትምህርቲ አዋልድ

ኸሕ እኳ ህዝቢ ንመጀመርያ እዋን “ደቅና ናብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ አይንሰድድን። አዋልድና ድማ ነጸላኤን ቀንጢጠን ወይ ከአ ደርብዮን ካብ ቤት ነይ ወጽኦን። አብ ከምዚ ዝበል ካብ ልምድን ባህልን ሃገርና ዝረሓቐ ጠባይ አብ ዘለዎ ቤት ትምህርቲ ኸአ አይንሰደንን” ብማለት ቁልጡፍ ተሳትፎ እንተ ዘየር አየ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ካብ ቤተ ክህ ነት መምህራን ኮይኖም ዘገልግሉ ምሁራት እናለመኑን እናደለዩን፡ ናብ አገልግሎት ምምህርና ተመዝጊቦም አብ'ዚ ቅኑዕ ዕላማ'ዚ ከም ዚስለፉ ስለ ዝገበሩ፡ ቁጽሪ ተመሃሮ አዋልድ ካብ ዓመት ናብ ዓመት እናበርከተን እናወሰኸን ኪኸይድ ከአለ።

አብቲ እዋን'ቲ አወዳት ጽርቦት፡ ሕርሻ፡ ማእ ለማ፡ ምቕጥቃጥ ሓጺን፡ ምውስዋስ አካላት፡ ጸወታ ማለት ምዝንጋዕ፡ መዝሙር፡ ወዘተረፈ ተማሂርም ብ

ናቶም ጥበብ ኩርሽ : ቀለም : መስመር : መቐመጥ
ቀለም : መትሓዝ ስእሊ : ወዘተረፈ ኮም ዚሠርሑ ኪግ
በር ከሎ : አዋልድ ከአ ብወገንን ምፍታል : ምጥላፍ :
ምእላም : ስፍየት ክዳን : ስፈ : ምስራሕ መግቢ ወዘተ
ረፈ ከም ዚመሃራ ስለ እተገብረ : ብጥልፊ እናገበራ
ብዙሕ ጽቡቕ ክዳውንቲ ዓራት (አንሶላ) : መተርኣስ
ወዘተረፈ የዳልዋ ነበራ'ሞ እዚ ኸምዚ ዝበለ አቐሓሑት
በብዓመቱ ነናብ ቤት ትምህርተን እናተሸጠ ዓቢ እቶት
ከም ዚህብ ኮይኑ ይርከብ ነበረ ።

በዚ መሠረት'ዚ ኸአ አዋልድ ናብ ቤት ትምህ
ርቲ እናመጽኦ ኪምዝገባ ወሓዛ ። ቁጽረን ከአ በብቐ
ሩብ ማለት በብመጠኑ እናበርከተ ከደ ። እዚ አዝዩ
ዘድንቕ ትምህርታዊ ዓወት ነበረ ።

አብ'ቲ መጀመርያ እዋናት እተን አዝየን ውሑ
ዳት ዝነበራ አዋልድ ተመሃሮ : ነጻላኤን ከየውደቓ
አብ መንጎ አወዳት ተሓዊሰን ኢየን ዚመሃራ ዝነበራ ።

ደሓር ማን ማለት ብ ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- አብ አሥ
መራ ሓደ « ቤት ትምህርቲ አዋልድ አሥመራ » ዚብ
ሃል ተኸፍተ ። ቀጺሉ ከአ ክልተ ኻልኣት አብያተ
ትምህርቲ አዋልድ አብ መታሕት ብፍላይ ንተመሃሮ
አስላም ተኸፍታ ። በዚ ከምዚ ዝበለ አመራርሓ ድማ
ክሳብ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ፲ ደቂ አንስትዮ መምህራን
አብ ምምህርና ተመዝጊበን : ናብ'ዚ ቅኑዕ ዕላማ'ዚ ከገ
ልግላ ምስ ደቂ ተባዕትዮ አሕዋተን ተሰለፈን ሓበራ ።

ሽማግሌታት ወለዲ ተመሃሮ

ዝኾነ ይኹን ቤት ትምህርቲ : ንተመሃሮን ንአመ
ሃህራን ከም ዚሰማማዕ ኮይኑ ምእንቲ ኪህነጽ : ከምኡ
እውን ነቶም ተመሃሮን : ነቲ እተቐረበ ሓድሽ ቤት
ትምህርትን : ዘድሊ ነገራት ንምቕራብን : ዘድሊ ካልእ

ተልእኮታት ንምፍጻምን : ሓለፍቲ ኮይኖም ዘገልግሉ :
አብ ርእሲኡ እውን ሥነ ሥርዓትን አከያይዳን ተመ
ሃሮ ዚዕዘቡ : ካልእ ዘድሊ ነገራት ዚክታተሉን አብ
ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ ብህዝቢ ዚምረጹ « ሽማ
ግሌታት ወለዲ ተመሃሮ » ኪምሥረቱ እቲ ቆይሙ
ዝነበረ ክፍሊ ትምህርቲ አዘዘን ፈቐደን ።

ነዚ ከምዚ ዝበለ ቅኑዕ አመራርሓ ኪህብ ዚኸ
እል ዓላማ ዝነበሮ ሓሳብ ከአ መምህር ይስሃቕ ተወ
ልደመድህን ኮነ እቶም ካልኣት ኢንስፐክተራትን ርእሰ
መምህራንን ብልቢ ተቐበልዎ እሞ እቲ ዝቐመ « ሽ
ማግሌ ወለዲ ተመሃሮ » አብ ነፍሲ ወከፍ ቤት ትም
ህርቲ ተመሥሪቱ ጥርኑፍን እሩምን ኮይኑ ብዓቢይ አሳ
ልጦ ፍሬ ዕዮታቱ አርአየ ።

እቶም ሽማግሌታት ወይ ከአ ኮሚቴ ነፍሲ ወከ
ፎም ብኣርባዕተ ወይ ከአ ሓሙሽተ ሰባት አባልነት
እተሰርዑ ኪኾኑ ኸለዉ ብቀዳምነት ኪዕዘብዎን ኪሠ
ርሕዎን ዝነበሮም ሓላፍነት ከአ :

ሀ - አሠራርዓን አተሃናንጽን ቤት ትምህርቲ :

ለ - ንመምህራን ዚኾኑ አባይቲ ምቕራብ :

ሐ - ተመሃሮ ካብ ቤት ትምህርቶም ከይፍለዩ ማለት
ከየብኩሩ ምክትታል : ወዘተ - - - - ከም ዝነ
በረ ተነግሮም ።

እዚ ኸምዚ ዝአመሰለ አገልግሎት ከይተገንቀፈ
ንቐድሚት ምእንቲ ኪስጉም ድማ ንጭቃታት ዓድን
ንምስሌነታትን ንአማሓደርቲ ወረዳታትን ንአማሓደ
ርቲ አውራጃታትን ተሓባበርቲ ኮይኖም ኬገልግሉ
ፍሉይ መንግሥታዊ ትእዛዝ ይመሓላለፈሎም ነበረ ።

በዚ ኸምዚ ዝበለ ምድፍፋእ ዝአክል ድማ ዙሎም
ምስሌነታትን ናይ አውራጃ አማሓደርትን ዓባይቲ ዓድን

ነፍሳ ዓዶም ቤት ትምህርቲ ከም ዚኸፈት ንምግባር ተቐዳደሙ። እዚ ከምዚ ዝበለ ጽቡቕ ተበግሶ ድማ ነቲ ትምህርታዊ ጸዕሪ ምስ ህዝቢ እናኣፋለጠ ዓቢ ደገፍ ኪኸውን ከኣለ።

ኣብዚ ስኢሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፈቐዶ ዓድታት እናዞሩ ምስ ሽማግሌ ወለዲ ተመሃሮን፡ ምስ ምስሌኔታትን፡ ጭቃታትን ይራሽቡ ምንባሮም ንርዳእ። (ኣብ ማእከል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ይርእዩ)

በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ

ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ፡ በቶም ብሓቂ ንሃ ገራዊ ኣገልግሎት ተበጊሶም ዝነበሩ ትጉሃት መምህራንን ርእሰ መምህራንን እናተመርሐት፡ ብሽማግሌታት

ወለዲ ከኣ እናተሓገዘትን እናተኣልየትን፡ ኣብ መወ ዳእታ ወርሓት ግንቦት ሰነ በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ፡

፩ - ብኸትርእዮ ዚመስጥ ምንቅስቃስ (ምውስዋስ) ኣካላት

፪ - ብኣዝዩ ጥዑም መሳጢ መዝሙራት

፫ - ብተዋስኦታት

፬ - ብናይ ግጥሚ መደረታት

፭ - ብበብዓይነቱ ፍረ ትምህርቲ ምርኢታት

እናገበረት ንክረምታዊ ዕረፍቲ ትዕጾ ነበረት። ኣብ'ዚ በዓል ሰነ ሥርዓት ምዕጻው ቤት ትምህርቲ

ሀ - ሓለፍቲ ክፍሊ ትምህርቲ

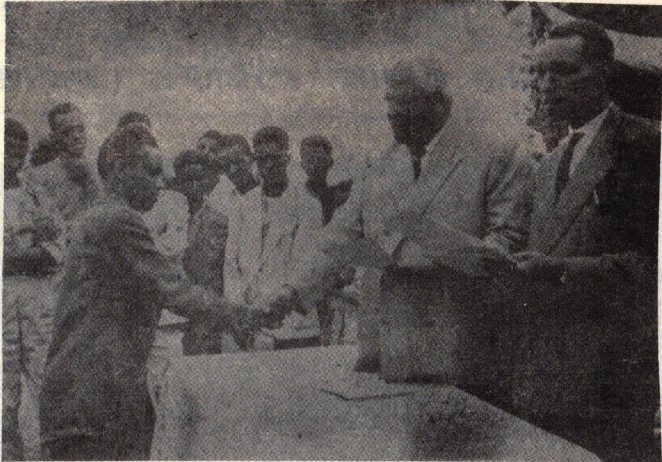
ለ - ናይ ኣውራጃን ወረዳን ኣማሓደርቲ

ሐ - ምስሌነታት፡ ካህናት፡ ወለዲ፡ ከምኡ እውን ዓበይቲ ዓዲ፡ ይዕደሙ ነበሩ እሞ እቲ በዓል ኣዝዩ ዘደንቕን ዘዳፋንቕን ኮይኑ ይርኢ ነበረ።

ኣብ በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ ርእሰ መምህራን፡ ምሩጻት ተመሃሮ፡ ምስሌነታት፡ ኣማሓደርቲ፡ ዓበይቲ ዓዲ፡ ኣዝዩ ልዙብ ዝኾነ መደረታትን፡ ግጥም

ታትን፡ የስምዑን የበርክቱን ስለ ዝነበሩ እዚ ነቶም ተመሃሮ ኮነ ነቶም ትጉሃት መምህራን ዓቢ ፍናን ይኸውን ነበረ።

ከምኡ እውን ጥቕሚ ትምህርቲ ዚምስክሩ ብተመሃሮ እተገጥሙ ግጥምታት ብምሩጻት ተመሃሮ ኪንበቡ ከለዉ፡ ዕልልታ ኣዴታትን ጨብጨባ ተዓዘብትን መቓልሕ ኪህብ ከሎ፡ ካብ'ዚ ዝዓቢ ሓጎስ ኣይ

አብዚ ስኢሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብ
ኸመይ ዝበለ አገባብ ብልጫን ምስክር ትምህርትን ይዕ
ድሉ ምንባርም ንርዳእ።

ነበረን እሞ እዚ እውን እቲ አዝዩ ብልሓት ምትብባዕ
ኮነ።

እዚ እቲ ዘይርሳዕ ዚዝኸር ጦብላሕታ ቀዳሞት
መምህራንን ተመሃሮን ኮይኑ ተሪፋ ከም ዘሎ ገሃእ
ርእሰይ እምስክር።

አብ መወዳእታ ድማ ነቶም ካብ ቀዳማይ ክፍሊ
ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ዚምሃሩ ተመሃሮ ከከም መንፍዓ
ቶም ካብ ቀዳማይ ክሳብ ሳልሳይ ብልጫ ይዕደል።
እቲ ብልጫታት ከአ መጻሕፍቲ፡ ጥራዛት፡ ርሳሳት፡
መስመራት፡ ከምኡ እውን ከምኡ ዝበለ ካልእ ንመም
ሃሪ ዚጠቀም ነገራት ኮይኑ ይዕደል ነበረ።

ብድሕሪ'ዚ ኸአ ነቶም ንፋዓት ተመሃሮ ናይ ዓመ
ት ፍሬ ትምህርቲ ወረቓት ምስክር ኪወሃቦም ከሎ፡
ነቶም ድኹማት ተመሃሮ ከአ ብዝመጽእ ዓመት በርቲ
ፆም ኪመሃሩ ዚሕብር ናይ ዝወደቐሉ ምስክር ፍሬ
ጸዕሪ ይወሃቦም ነበረ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድ
ህን አብ ናይ ትምህርቲ አገልግሎት ዘመኖም፡ ካብ
ከምዚ ዝበለ በዓል ተፈልዮም አይፈልጡን ነበሩ።

ማእከላይ ቤት ትምህርቲ

ዝኾነ ይኹን መባእታዊ ቤት ትምህርቲ
አብ ዝኾነ ይኹን ቦታ ኪኸፈት ኪድለ ከሎ፡ መንግ
ሥቲ፡ ማለት ክፍሊ ትምህርቲ፡ መምህራን፡ ቀለም፡
ርሳስ፡ ጥራዛት፡ ወረቓቓቲ፡ ብርዒ፡ መጻሕፍቲ፡
ጠረጴዛታት፡ ሰሌዳታት፡ ስኢሊ ዓለም፡ ኩርሽ፡ ወዘ
ተረፈ - - - - - ኪቐርብ ኪግደድ ከሎ፡ እታ ቤት ትም
ህርቲ ኪኸፈተላ እትሓትት ዓዲ ወይ ከአ ከተማ ድማ፡
ኸሕንኳ ብመልክዕ ወፈራ እተሠርሐ ይኹን፡ ቤት ትም
ህርቲ አብ ርእሲ ምቕራብ፡ መምህራን ዚነብሩሉ ገዛ
እውን ከተዳሉ ትግደድ ነበረት። እዚ መዝነት'ዚ ግን
ነቲን ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ጥራይ ኪምህራ እተፈቐ
ደለን አብያተ ትምህርቲ ጥራይ ዚምልከት ነበረ።

አብ አጋ መወዳእታ ናይ ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-ፈ- እቶ
ም ቀዳሞት ራብዓይ ክፍሊ ዝፈጸሙ ተመሃሮ ተመሪ
ቐም ወረቓት ምስክር ፍሬ ትምህርቲ ተቐበሉ። ስለ'ዚ
ኸሕንኳ ተመሃሮ ራብዓይ ክፍሊ ምስ ፈጸሙ ናብ ማእ
ከላይ ቤት ትምህርቲ ብምእታው ትምህርቶም ኪቐጽ
ሉ ናይ ግድን እንተነበረ ድሮ እተዳለወ ማእከላይ ቤት
ትምህርትን፡ ብቐዓት መምህራንን ጌና አይነበሩን።

በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያታት ከኣ ህዝቢ ብሽማ ግሌታቱን ምስሌነታቱን መምህራንን ኣቢሉ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ኪኸፈተሉ ለመነ። በዚ ኣርእስቲ'ዚ እውን በብዓይነቱ ዓንቀጻት እናተጸሕፈ ኣብ « ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ » ይወጽእ ምንባሩ ይዝከር። ከምኡ እውን ሓያሎ ካብ'ቶም ናይ'ቲ እዋን'ቲ ምሁራት፡ ኣብ ጋዜጣ እናጸሓፉ ኣድላይነት ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ኣዝዩ ህጹጽ ከም ዝነበረ ይገልጹ ነበሩ።

ክፍሊ ትምህርቲ ብወገኑ እውን ሓዲ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ናይ ግድን ከም ዘድሊ ኣይስሓቶን እሞ ዘድሊ ምቅርራብ ይገብር ነበረ። እንሆ ኸኣ ነዞም ተመሃሮ እዚኦቶም ዚኸውን ሓዲ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ኣብ ቤት ጊዮርጊስ ኣሥመራ ኣብ ዛንታ እዛ ሃገር እዚኣ ንመጀመርያ እዋን፡ ብኣዝዮም ውሑዳት ተመሃሮን መምህራንን ተኸፍተ። ጸኒሑ እዚ ቤት ትምህርቲ'ዚ እቲ ኣዝዩ እተወረየን ቅልጡፍ ፍሬ ጸዕሪ ድማ ዘበርከተን ቤት ትምህርቲ ኮይኑ ኪምስገን ዝኸኣለ ኮነ።

ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ቤት ጊዮርጊስ ኣሥመራ፡ ብእንግሊዛውያንን ደቀባትን መምህራን ተኸፊቱ ብኣዝዩ ባህ ዘብል ድሌት ተመሃሮን መምህራንን ተዓብሊሉ ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ኣዝዩ ውሑድ እዋናት ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ኪበጽሕ ከኣለ። ካብ'ዚ ቤት ትምህርቲ እዚ ተመሪቕም ዝወጽኡ፡ መምህራን፡ ናይ ምምሕዳር ሰብ ሥልጣን፡ መሃንድሳት፡ ሓካይም፡ ኮይኖም ሃገራዊ ሓላፍነት ንምስካም ዝበቐዑ ኣዝዮም ብዙሓት ኢዮም። ናይ'ዚ ቤት ትምህርቲ'ዚ ቀዳማይ ወደባት ርእሰ መምህር ከኣ መምህር ሰሎሞን ተኸለ ኪኾኑ ተመሪጾም ነቲ ሓላፍነት ተቐበልዎ።

ፍሉይ ክእለት ስነ ልቦና

ሓዲ እዋን ኣብ ኣሥመራ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ቅድስቲ ማርያም፡ ናይ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ መምህር ተመዲቦ እናወራሕኩ ከሎኹ፡ በቲ እዋን'ቲ ኣብ ዚ ክፍሊ ሃገር'ዚ ዝነበረ ዝለዓለ ወደባት በዓል ሥልጣን፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን እናተመርሑ ነቲ ቤት ትምህርቲ እናዞረን ዘድሊ መግለጺ ከኣ እናተዋህቦን ይዛወር ነበረ። በዚ ኣጋጣሚ ጊዜ'ዚ ሓዲ ኣብ ኣሥመራ እተፋለጥከዎ ምሁር ኣመሪካዊ ምሳይ ነበረ እሞ ብዛዕባ ናይ'ዞም ክልተ ደቀባት ትምህርትን ናይ ምምሕዳር ክእለትን ተመክሮን ዝፈልጦ ነገር እንተ ነበረ ተወከሰ።

ኣነ ድማ “ ክልቲኦም ካብ ጊዜ ግዝኣት ኢጣልያ ጀሚሮም ኣብ ኣሥመራ ዝነበሩ ፈላጣት ምዃኖም እንተ ዘይኮይኑ፡ ካልእ ብዝርዝር ዝፈልጦ ነገር የብላይን ” ብማለት ኣረዳእኩዎ። እቲ ኣመሪካዊ ሽምግል ዝበለ በሊሕ ሰብ ኢዩ ዝነበረ እሞ “ ኣብ'ዚ እተወልደ፡ ወዲ'ዚ ሃገር'ዚ፡ ተፈጥሮ ዝዓደሎ ፍሉይ ፍልጠትን ብልህነትን ኣለዎ። ነዚ ህዝቢ'ዚ ዝኣክል ትምህርቲ ከስኪስካ፡ ካብ ኤኮኖሚያዊ ጸገማት እንተ እተናግፎ ኣብ ዓለም ተወዳዳሪ ዘይብሉ ሥልጡን ህዝቢ ምኾነ ነይሩ ” ምስ በለ፡ ብፍላይ ኣብ ልዕሊ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን፡ ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ርእሰ መምህራንን መምህራንን ዝነበሮ ግምታዊ ኣረኣኢያ ልዕሊ ዙሉ ምዃኑ ኣብሪሁ ገለጸለይ።

ናይ'ዚ ወዲ ወጻኢ ኣበሃህላን ኣገላልጸን « ናእዳ » ጥራይ፡ ማለት እቲ ኣቦታትና « ውዳሴ ከንቱ » ዚብልዎ ከም ዘይነበረ ፈሊጦ ወይ ከኣ ተረዲኡ ብሓበን ምስ መመኹዎ ከኣ ካብ'ቲ ጊዜ'ቲ ጀሚረ ምስ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝነበረኒ ምፍላጥ ኣማዕቢለ “ ብዛዕባ ዝሓለፈን ዝነበረን ዙነታት ህዝብናን ሃገር

ናን ምስኦም ብምዝርራብ ፍልጠት ንምስፋሕ ከም
ዝከኣል ንምርዳእ በቐዔ ንዝነበረኒ ክርክራውን ፍል
ጠታውን ጽምአት አዕገብኩ” ብማለት ኣብ ናይ
መዘከርታ ደብተሪይ አመልከትኩ። ብድሕሪ’ዚ በብ
ቐሩብ ነቲ ካብ አፍ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድ
ህን ዚወጽእ፡ ብዋዛ እተዓብለለ ዚመስል አዛራ
ርባ፡ ለመድኩም እሞ ትምህርቲ ዝሓዘለ ቅውም
ነገር ከም ዝነበረ ክርድኦ ከአልኩ። በዚ ኸምዚ ዝበለ
ኩነታት ከአ እናፈተኹዎም ከድኩ።

«ላይፍ ኢን ብሪቲሽ ኦኩፓይድ ተሪቶሪ ስኩልስ ኢን
ኤሪትሪያ» እተባህለ መጽሔት ብዛዕባ መምህር ይስ
ሃቅ ተወልደመድህን ኪጽሕፍ ከሎ፡

“እቲ ክፍሊ ትምህርቲ ተመሥሪቱ ቁሩብ እዋን
ምስ ገበረ ሓደ ናይ ሃገር ፍልጠት እተማህረ ኣንስተ
ክተር ሾመ። ንሶም ካብ ፍሉጣት ስድራ ቤት እተወ
ልዱ ኪኾኑ ከለዉ፡ ኣብቲ ናይ ወጻኢ ሃገራት ሚስዮን
ኣብ ኤርትራ እተመሥረተሉ እዋን፡ ካብ አፍሪቃ ወጺ
አም ተማሂሮም እንደገና ተመሊሶም ንዕስራ ዓመታት
ዚአክል ንሃገሮም ብምምህርና አገልገሉ። ናይ ኢንስተ
ክተርነት ሥራሕ ጥራይ ዘይኮነ ናይ ምሕራይን ምድ
ላውን መምህራን፡ ከምኡ’ውን መምህራን እናመሃርካ
ምድላው፡ ናይ ስድራ ቤት ኮሚቴታት ምምሥራት፡
መምሃሪ ዝኾኑ መጻሕፍቲ ምቕራብ፡ እዚ ኩሉ ከቢድ
ሓላፍነታት እተሰከሙ ኢዮም። ሕጂ ግን ሓደ ክርስ
ቲያንን ሓደ ከአ ኣስላማይን ሓገዝቲ ኢንስተክተራት
ተመዲበሙሎም አለዉ” ይብል። እቶም ክልተ ኢን
ስተክተራት፡ እቶም ሓደ መምህር ኣስፍሃ ካሕሣይ
(ደሓር ቀኛዝማች ኣስፍሃ እተባህሉ) ኪኾኑ ከለዉ
እቶም ሓደ ከአ መምህር ሸኽ ዑስማን ነበሩ።

ኢን ምስኦም ብምዝርራብ ፍልጠት ንምስፋሕ ከም
ዝከኣል ንምርዳእ በቐዔ ንዝነበረኒ ክርክራውን ፍል
ጠታውን ጽምአት አዕገብኩ” ብማለት ኣብ ናይ
መዘከርታ ደብተሪይ አመልከትኩ። ብድሕሪ’ዚ በብ
ቐሩብ ነቲ ካብ አፍ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድ
ህን ዚወጽእ፡ ብዋዛ እተዓብለለ ዚመስል አዛራ
ርባ፡ ለመድኩም እሞ ትምህርቲ ዝሓዘለ ቅውም
ነገር ከም ዝነበረ ክርድኦ ከአልኩ። በዚ ኸምዚ ዝበለ
ኩነታት ከአ እናፈተኹዎም ከድኩ።

ም ኸ ባ ር ቁ ጸ ራ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ርእሰ’ቲ
እተፈላለየ “ንህዝቢ መሪሕ ኪኸውን ይኸእል ኢዩ”
ብዝብል አረአእያ ዜዘውትርዎ ዝነበሩ ፍልይ ዝበለ
ጠባያት፡ ብፍላይ ብዛዕባ ምኽባር ቆጸራ እውን አጸቢ
ቐም ይሓስቡን ይሕብሩን ነበሩ።

ኣብ ሃገርና ብልምድን ባህልን ተተሓሒዙ ብዝ
ጸንሒን ብእተወረሰን መሠረት፡ ኣብ ዝኾነ ይኹን
ዚግበር ዋዕላታት ወይ ከአ ባይቶታት ዝርአ ዝነበረ
ናይ ምኽባር ቆጸራ ስነ ሥርዓት ክሳዕ ሕጂ ደልዲሉ
ከይተዓረየ ዝርኤ ዘሎ ኢዩ።

ከመይሲ ዋዕላ ወይ ከአ ባይቶ ንምግባር ቆጸራ
ኪውሰን ከሎ፡ “ነዚ ከምዚ ዝበለ መጻልቲ ባይቶ እን
ዳ’ባ ኪፍጸም አዩ። ከምኡ’ውን ባይቶ ዓዲ አሎ። ወይ
ከአ መጋባኢያ ኪግበር ኢዩ” ድኣ ይብሃል እምበር፡
ሰዓት ክንድ’ዚ ብማለት አይፍለን ነበረ። ከም ኣበሃ
ህላ ወይ ከአ ከም ኣመዳድባ እቲ ቆጸራ ፀሓይ በሪቓ
ክሳዕ እትዓርብ ሮሠርሕ ነይሩ ማለት ኢዩ።

እዚ ልምዲ ወይ ከአ ባህሊ’ዚ በቲ እዋኑ ሥል
ጡንን ምስ’ቲ ብማሕረስ ዚነብር ህዝቢ ከአ ዚሰማማ
ዕን ምንባሩ አይከሓድን። ከመይ እንተ ተባህለ ዝኾነ
ይኹን ዋዕላ፡ ማሕበር፡ ዕርቂ፡ ወይ ከአ ንዓዲ ወይ
ድማ ንቤተ ሰብ ዜርኢ ሽምግልና ወይ ዋዕላ ኪግበር
እንተ ተደለየ፡ ብጊዜ በዓል ድኣ እምበር ብጊዜ ሥ
ራሕ ከይፍጸም ክልኩል ኢዩ ዝነበረ።

ኣብ ርእሲኡ እውን ዝኾነ ባይቶ ወይ ከአ ዋዕላ
ብመራሕቲ ሃይማኖት ወይ ከአ ብዕድመ ብዝሸም
ገሉ ሰባት ተባሪኹ፡ ብጸሎት ኪጅመር ስለ ዝነበሮ፡
ምጽብባይ ሕጋዊ ልምዲ ኾይኑ ተሪፋ ነበረ።

በዚ ከምዚ ዝበለ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተመሓለፈ ዝመጽኡ ባህልታት ድማ እቲ ክቡር ዝኾነ ጊዜ ብናይ ቆጶራ ሰዓት ምኽባር ኪኸብር ከም ዝግብኦ ከይተፈልጠ፡ ከይተሓለወ፡ ክሳብ ኣብ ከተማታት ስለ ዝሓለፈ፡ እዚ ነቶም ከም በዓል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝሓመሰሉ ብትምህርቲ ተመልሚሎም ዝዓበዩ ምሁራትን ለባማትን የሕዝኖም ነበረ። ብደቂ ወጺኢ ዜጽርፍ ምዃኑ ብምዝካር ከኣ ይጉህዩ ነበሩ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ገዛእ ርእሶም ቆጶራ ዘኸብሩ ስለ ዝነበሩ “ናይ ቆጶራ ሰዓት ይተሓሎ” ይብሉ ነበሩ። ነዚ መረድኢ ዝኸውን ሓደ መዓልቲ ዝሃብዎ ብዋዛ እተመሥረተ ኣስተምህሮ ክን ዝክር።

ሓደ መዓልቲ ኣብ ከተማ ኣሥመራ ኣብ ሓደ ቤት ንምሳሕ ተዓዲሞም፡ ኣብ ቤት ዕድመ ብሰዓት ም ተረኺቦም ኮፍ በሉ። ከምኡ እውን ምስኦም ዝመጽኡ ካልኣት ዕዲማት ኮፍ ኢሎም ምሳሕ ይጽብዩ ነበሩ። እንተኾነ ግን እቲ ምሳሕ ከይተቐረበ ደንገዮ እሞ፡ መምህር ይስሃቅ “ኣቱም ሰባት ጠሚና እምበር፡ ስለ ምንታይ ምሳሕ ዘይቐረበና” ብማለት ቀስ ኢሎም ነቶም ኦብ ዙርያኦም ዝነበሩ ሰባት ሓተትዎም።

እቶም ዕዲማት ከኣ፡ “ኣቶ እገሌ፡ ኣብ ሃገርና ዘለዉ እቶም ዝለዓሉ በዓል ሥልጣን ምዃኖም ትፈልጡ ኢኹም። ስለዚ ንሶም ከኣ ዕዲም ኢዮም እሞ፡ ንሶም ከይኣተዉ መኣዲ ከይቐረብ ስለ እተደለየ ኢዩ” ብማለት ኣረድእዎም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ ዓው ኢሎም፡ “ወይ ጉድ --- ኣብ ኤውሮጳ እቲ ሰዓት ወይ ቆጶራ ዘየኸበረ ኢዩ ዚቐጽዕ። ኣብ ሃገርና ግን ፋሕ ዝበለ ዋሎ --- እቲ ሰዓት ዘኸበረ ይቐጽዕ” በሉ። እቲ ኣብ ዙርያኦም ዝነበረ ዕዲም ከኣ ዙሉ ሰሓቕ። ቆጶራ ክሳብ ክንደይ ክቡር ከም ዝኾነ ኸኣ ተማህረ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ዚንነፎም ዝነበረ ብብዓይነቱ ናይ ምምሕዳር ጸገማትን ዓበይቲ ዕንቅፋትን ምስ ዓበይቲ ዓድን መምህራንን መራሕቲ ሃይማኖትን ካህናትን እናተማኸሩ ብዝነበሮም፡ ተፈጥሮ ዝናደሎም ናይ ስነ ልቦና ክእለት፡ ዋዛ ምስ ቅውም ነገር እናሓዋወሱ ብምርዳእ ኪዘልቅዎ ይጽዕሩ ነበሩ። ዝበዝሕ እዋን ከኣ ዝኣመትዎን ዝተለምዎን ብዓወት ይዛዘመሎም ነበረ። እቲ ካብ ዙሉ ዝበለጸን ዘገርምን ከኣ ቤቲ እዋን’ቲ ልዕሊ ዙሉን ምሉእ ሥልጣን ዝነበሮምን ክነሶም፡ ፈጺሞም ኣይቀጡዑን ነበሩ። ጉህዩ ሓዚኑ ወይ ከኣ ከብርዩ ንዝቐረቦም ሰብ እውን ኣስሒቑ ጃም ይመልስዎ ነበሩ።

ካልኣት ኢንስፐክተራት ትምህርቲ

እቲ ብጽቡቕ ፍቓድ፡ እንግሊዛዊ ወታሃደራዊ ምምሕዳር ኤርትራን ብናይ መጀር ክነስቶን ስኔል ቅኑዕ ኣመራርሓን ብ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- እተመሥረተ ክፍሊ ትምህርቲ፡ ብኣዝዩ ዘገርም ፍጥነት ኢዩ ዚምዕብል ዝነበረ’ሞ ብዘይካ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ካልኣት ፈቐዶ ዓድታት እናገሹ ኣመራርሓ ትምህርቲ ዚዕዘቡን፡ መምህራን ዘታባብዑን፡ ዚቆጸጸሩን፡ ኢንስፐክተራት ደቀባት ከም ዘድልዩ ብኡን ብኡን ተገንዘበ። ስለዚ ከኣ እቲ ክፍሊ ትምህርቲ ንመምህር ኣስፍሃ ካሕሣይን ንመምህር ሸኽ ዑስማንን ዚብሃሉ ክልተ መንእሰያት ነዚ ዓቢይ ሓላፍነት ዝነበሮ ኣገልግሎት መረጸ።

ዶክተር ኤች ቢ ኣለን፡ ንመጀር ክነስቶን ስኔል ብዛዕባ መምህር ኣስፍሃ ካሕሣይ (ደሓር ቀኛዝማች ኣስፍሃ ካሕሣይ ዝኾኑ) ኪጽሕፉሎም ከለዉ ዝበልዎ ሓድሓደ ዚዝከር ቃላት መበገሲ ጌሮም ኣብ መጽሓፍም ኪጽሕፉ ኸለዉ፡

“አስፍሃ ካሕሣይ ሓደ ካብ’ቶም ብገዜ ግዝአት ኢጣልያ ከሳዕ ራብዓይ ክፍሊ ምሉእ ናይ መባእታ ትምህርቲ ተማሂርም ኪፍጽሙ ዕድል ዝረኽቡ ኤርትራውያን ነበረ። እቶም ዚምህርዎ ዝነበሩ መምህራን፡ ንምምህርና ዘይተዳለዉ፡ ብሥራሖም ከኣ ዘይግደሱ ኣብ ርእሲ ምንባርም፡ ነቶም ብደርዘናት ዚፍቀዱ ተመሃሮ ዚኾኑ፡ እኹላት መጻሕፍቲ ስለ ዘይነበሮም፡ ዚበዝሑ ትምህርቲ ብቻል ዚወሃብ መጽናዕቲ ኢዩ ዝነበረ። አስፍሃ ግን እዚ ዮሱስ እናኾነ ኸሎ፡ መምህር ኮይኑ ን ደቂ ሃገሩ ኬገልግል ይምነ ነበረ። ግናኽ ነዚ ቅነዕ ትም ኒት’ዚ ገዲፉ ኣብ ናይ ቤት ጽሕፈት ሥራሕ ተመዝጊቡ ጸሓፊይ ኪኸውን ተገደደ።

እቲ ብእንግሊዛዊ ወታሃደራዊ ምምሕዳር ብ፲፱፻፱ ዓ-ም-ፈ- ኣብ ኣሥመራ እተሠርዔ ክፍሊ ትምህርቲ ኪምሥረት ከሎ፡ አስፍሃ ካሕሣይ ሓደ ካብ’ቶም ቀዳሞት ንምምህርና ኪዳለዉ ሰብ ጽቡቕ ፍቓድ ኮይኖም እተመዝገቡ ነበረ። ነቲ ኣብ መጀመርያ እዋን እተዋህበ ኣገባብ ኣመሃህራ ዚሕብር ትምህርቲ ከኣ ብድሌትን ብትግሃትን ተቐበሎ።

ኢንስፐክተር አስፍሃ ካሕሣይ ኣብ’ዚ ኣብ ላዕሊ ዘሉ ስእሊ ይርእዩ።

አስፍሃ ካሕሣይ፡ እናመሃረ ይመሃር ነበረ። ነቲ ብመጀር ከነስቶን ስኔል ኮነ ባቶም ኣዝዮም ክኢላ ዝኾኑ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዚወሃቦ ዝነበረ ምብጻሕን ምዕዛብን ሓበሬታን ብቑዕ ልቢ ይቐበሎ ነበረ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ጽቡቕ ልምድን ቅነዕ ድሌትን ከኣ አስፍሃ ካሕሣይ ሓደ ካብ’ቶም ብዓፀት እተመስገኑ መምህራን ሃገረ ሰብ ኮነ። ንተመሃሮኡ ጠቕሚ ዕዮ ኣታኸልትን፡ ጠቕሚ ዕዮ ሕርሻን፡ ካልእ ዓይነት ሥራሓትን መሃርም፡ ምውስዋስ ኣካላት ኬዘውትሩ እውን መርሖምን ኣተባብዖምን። ብዘለዎም ዓቕሚ ድማ ብጽሬት ጥዕናኦም ዝሓለዉን ዘየሕፍሩን ኪኾኑ መሃርም። ከምዚ ኢሉ ኸኣ ነታ ቤት ትምህርቲ ብሓጺር እዋን ሓንቲ ካብ’ተን ዝበለጸ ኣብያተ ትምህርቲ ከም እትኸውን ገበራ።

ብሓደ መልክዕ ክትርእዩ ኸሎኻ አስፍሃ ካሕሣይ ካብ’ቶም ኣዝዮም ለሚዶምዎ ዝነበሩ ዘፍቅርዎ ክፍለ ሀዝቢ ክትፈልዩ ዘሕዝን ነበረ። ግናኽ ባቲ ዝነበረ ዋሕዲ ክኢላታት ኣመሓደርቲ፡ ነቲ ፍሉይ ክእለቱ፡ ንካልኣት መምህራን ምእንቲ ኬካፍሎ፡ ኣብ ምምሕዳር ምስጋሩ ኣድላዪ ኾነ። ስለዚ ኸኣ አስፍሃ ካሕሣይ ናይ ትምህርቲ ኢንስፐክተር ኮይኑ ኣብ ኣሥመራ ከም ዚነብር ተገብረ።

አስፍሃ ካሕሣይ ግን ብዘይ ዕረፍቲ ኣብቲ ካብ ዕለት ናብ ዕለት እናወሰኸ ዚምዕብል ዝነበረ ኣብያተ ትምህርቲ ገጠራትን ከተማታትን ኤርትራ ብኣማእታት ዚቑጽር ኪሎሚትርታት እናኸደ ዘየቋርጽ ምዕዛብን ምብጻሕን ምቑጽጻርን ይፍጽም ነበረ። አስፍሃ ካሕሣይ ንዕረፍቲ ዘይስበዕ ትጉህ ሰብ ድኣ ነበረ እምበር ኣየዕርፍን ነበረ።

አስፍሃ ካሕማይ በዚ ዕድል'ዚ፡ ቋንቋ እንግሊዝ ብዝያዳ ኪመሃር ከአለ፡ በዚ ኸአ ንፍልጠቱ አማዕበ ለ፡ አብቲ ናይ ምሽት ትምህርቲ (ኢንስቲትዩት) እውን ተመዝገቦ፡ ንትምህርቲ ዝኾኑ መጽሓፍቲ ብዝ ገብሮ ዝነበረ ምድላው እውን ምርኡይ ኮነ፡ ናይ'ታ ናይ መምህራን ቤተ መጻሕፍቲ ቀዳማይ ኃላፊ አብ ርእሲ ምዃኑ፡ ፈቐዶ ቤት መሸጣ መጻሕፍቲ እናተጸፍዩ ንመምሃሪ ዝኾኑ መጻሕፍቲ ብዝከአሎ አከበ፡ አስፍሃ አብ አዝዩ ዝለዓለ ደረጃ ከም ዚበጽሕ ከአ ግ ሉጽ ኮነ” ብማለት አስፊሖም ጸሓፊ-ሎም።

ብዝያዳ ዚዝከሩ ነገራት

እቶም በቲ እዋን'ቲ ዝነበሩ መምህራን፡ ሽሕ እኳ ትጉሃትን ህርኩታትን፡ ብፍቕሪ ሃገሮምን ደቂ ሃገሮምን እተማረኹ እንተ ነበሩ፡ ብዝያዳ ትምህርቲ ምእንቲ ኪቐጽሉን ካብ መንነት ስድራ ቤቶም ከአ ምእንቲ ከይ ርሕቁን፡ ካብ ከተማ ወጺኦም ናብ ሃገረ ሰብ ወይ ከአ ገጠር ከይዶም ኪምህሩ አይፈትዉን ነበሩ። እዚ እቲ ንመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከቢድ ጽዕነት ኮይ ኑ ናይ ምምሕዳር ጸገም ዘውርደሎም ዝነበረ አርእስቲ ነበረ።

ሓደ እዋን ንሓደ መምህር አብ ቤት ጽሕፈቶም ጸዊዖም፡ “ስማዕ መምህር - - - - ሎሚ ንስኻ አብ ሃገረ ሰብ ኬድካ ምምሃር ግዴኻ ኢዩ እሞ ተቐረብ” በልዎም።

“አነ አረግቶት ስድራ ቤት አለዉኒ። ስድራይ ብዘይካይ ዝናቢ የብሎምን። ስለዚ እነ ናብ ሃገረ ሰብ ከይደ ከምህር አይኸእልን ኢየ” ብማለት እቶም መምህር ተቐውሙ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከአ

ህድእ ኢሎም ከይከራረዩ “አይ - - - ከምኡ ኢልካ - - - በል ኪድ፡ ደሓን፡ ሥራሕካ ቀጽል” ብማለት አፋ ነውዎም።

እንተኾነ ግን ቁሩብ መዓልታት አሕልፍ አቢሎም መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቶም ንቕያር ተሓ ቲቶም ዝነበሩ መምህር እንደገና ናብ ቤት ጽሕፈቶም ጸዊዖም፡ “በል ስማዕ መምህር። ሎሚ መዓልቲ ሓደ ሓድሽ ነገር ስለ ዝረኽብኩ እሞ ቅድሚ ውሳኔ ምውሳይ ምሳኻ ክመያየጥ ስለ ዝደለኹ ኢየ ጸዊዒካ ዘሎኹ። ስለዚ ፍቓድካ እንተ ድኣ ኮይኑ ክንማኸር” ብማለት ተወከስዎም።

እቶም መምህር ከአ ብግርህነት “ብዝኾነ ይኹን ምሳኹም ምርድዳእ ፍቓደኛ አየ” ብማለት መልሲ ሃቡ። መምህር ይስሃቅ ከአ ትቕብል አቢሎም “በል እቦም እንግሊዛውያን ገለ ፲፪ ዝኾኑ መምህራን መሪጾም ንዓዲ እንግሊዝ ንትምህርቲ ኪሰዱ ይደልዩ አለ ዉ እሞ በዚ ንምምራጽ ኮነ ንኻልእ ርእይቶ ሓሳብካ ኪትህበኒ ኢየ ጸዊዒካ ዘሎኹ” በልዎም።

እቶም ገርሂ ወዲ ሃገር መምህር ከአ ህውኽ ኢሎም “መምህር ይስሃቅ - - - - አነ እንተ ድኣ ንሃገር እንግሊዝ ከይደ ክመሃር ተፈቐዱለይ፡ ብዘሎኒ ክእለት አጽኒዔ ንሃገሪይ ከም ዘገልግል ንምግባር ድሌት አሎኒ። ስለዚ ንዓይ እውን ምስቶም ፲፪ ዝምረጹ መምህራን ክትመርጹኒ እልምነኩም አሎኹ” እናበሉ ብለ በዋ ሓሳባቶም ገለጹሎም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከአ ብወገኖም ትቕብል አቢሎም “በል ስማዕ መምህር። ናትና ዓዲ

እንግሊዝ : ዓዲ ንኣምን : ዓንሰባ : ኢየሆና ርብኡ ኬድካ ደቂ ዓድኻ እናመሃርካ ተመሃር ። ርብኡ እውን ዘይርሳዕን ከቡርን ትምህርቲ ኣሎ ። ደሓር ከኣ ንቐሩብ ዓመታት ኢኻ ኣብኡ እትምህር ” በሉዎም እናሰሓቁ ።

እቶም መምህር ከኣ ብቐጥዓ “ ኣነ ከመይ ኣቢሊ ንዓዲ ንኣምን ማለት ንሃገረ ሰብ ክኸይድ ። ስድራ ቤተይ ካልእ ዝናቢ የብሎምን ። ስለዚ ኣነ ክኸይድ ኣይኸእልን ኢየ ” ብማለት ተኻራኽሩን ገለጹን ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ግን ህድእ ኢሎም “ ኣየ --- መምህር --- ንስድራ ቤትካ ድኣ ንሃገር እንግሊዝ ዝኣክል እኳ ገዲፍካዮም ክትከይድ ሓሲብካ ዝነበርካ ። ዓዲ ንኣምን ግዳ ዘይናብዚ ኢየ ። ዝላኦ ዓድኻን ሃገርካን ። ንዓ ድኣ ኪድ ተበገስ ” ኢሎም ኣስሒቑም ናብቲ እተመደብዎ ቤት ትምህርቲ ከምዚኸዱ ገበሩዎም ።

ከምኡ እውን ሓደ ካልእ መምህር : ኣብ ሃገረ ሰብ ንኸልተ ዓመታት ዚኣክል ምስ መሃሩ : ኣብ ናይ መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ቤት ጽሕፈት ከይዶም “ ኢንስፐክተር ይሃስቅ : ክልተ ዓመት ምሉእ ኣብ ሃገረ ሰብ ስለ ዝመሃርኩ : ሎሚ ንኸተማ ክኣቱ ኢየ ዝግብኣኒ ። ስለዚ ናብ ኣሥመራ ለውጡኒ ” ብማለት ኣመልከቱ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ እናሰሓቁን ናይ ጓይላ ጣቕዒት እናኣጣቐዑን እናደረፉን “ ሰልሶ’የ ሰልሶ ድኣ ይብላኻ እናበሉ ኢየም ኣቦታትካ ንጥዑም ጓይላ ዝሰልሰዎ ። ስለዚ ንስኻ ከኣ ሓንቲ ዓመት ጥራይ ወስኸ ” ኢሎም ብስሓቕ ኣፋነውዎም ።

ኣብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ ኣይንመሃርን

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን : ብዙሓት ዓድታት : ብፍላይ ኣብቲ መጀመርያ እዋናት “ ደቅና ኣብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ ኣይንመሃርን ” እናበላ ተቐውሞ የርእያ ስለ ዝነበራ : ብዝከኣሎም መጠን ንህዝቢ እናኣረድኡን እናኣብልሑን : ብካህናትን ብላባማት ዓድን እናተሓገዙ : ንመሃርሕቶም እናኣታባብዑ : ጠቐሚ ትምህርቲ እንታይ ከም ዝኾነ ንምግላጽ ብዘለዎም ክእለት ተጋዲሎም ኢየም ። ንመረድኢ : ኣብ ኣማድር እተባህለት ዓዲ ኣውራጃ ሠራየ ሓንቲ ቤት ትምህርቲ ተኸፊታ ነበረት ። እንተኾነ ግን ናብ’ዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ : ሓደ መምህር ተስፋይ መዘንግዕ እተባህሉ ብሃይማኖቶም ከኣ ከኒሻ ዝኾኑ : ርእሰ መምህር ኮይኖም ኬገልግልዎ ተመዲዖም ከድዋ ። በዚ ኸኣ እቲ ህዝቢ እታ ዓድን ከባቢኣን “ ከኒሻ ኣምጺኦም ንህዝብናን ደቅናን ከኸንሽዎም ኢየም እሞ ከኒሻ ኣይንደልን ” ብማለት ኣበርቲዑ ተቐውመ ። እታ ቤት ትምህርቲ እውን ንክትዕጸ ቁሩብ ተሪፉዋ ነበረ ።

ብድሕሪ’ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን : ኣብ መንደፈራ ይምህሩ ንዝነበሩ መምህር ቀሺ የሴፍ የማነኣብ ንእተባህሉ ናብ ቤት ጽሕፈቶም ኣጸዊዖም : “ ኣቦይ ቀሺ --- ቤት ትምህርቲ ተጻጽዩ ህዝቢ ሃገር ብዘይምስትውዓል ካብ ዝድንቁር ንዑ ንስኹም ባዕል ኹም ኪዱ : ” ብማለት ለመንዎምን ኣረድእዎምን እሞ መምህር ቀሺ የሴፍ ከኣ ብጽቡቕ ድሌት ሕራይ

በልዎም ። ስለዚ ከኣ መምህር ቀሺ የሴፍ የማነኣብ ናይ ቤት ትምህርቲ ኣማድር ርእሰ መምህር ኮይኖም ከዱ ። እታ ቤት ትምህርቲ ከኣ ብኸምዚ ዝቦለ ጥበብ ከይተጻጸወት ኣገልግሎታ ከም እትቐጽል ተገብረ ።

መምህር ቀሺ ዮሴፍ የማነአብ ነዚ ዛንታ እዝን ካልእን ከዘንትውለይ ከለዉ “መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ክሳብ’ዚ ሰዓት’ዚ መተካእታ ዘይረእኹ ሎም ዝበዝሕ እዋናም ኣብ ጸዕርን ድኻምን ዘሕለፉ መፍቀር ሃገሮም ነበሩ” ብማለት ጠቐሱለይ።

በዚ ኸምዚ ዝበለ ክእለት እናሠርሑ ከለዉ፡ ህዝቢ ሃገርና ቦቲ ዝነበረ ባህልን ልምድን ተደራሽ እቲ “አዋልድና አይነምህርን” ዝብል ካልእ ጸገም ጌና አይተረፈን ዝነበረ እዋ፡ ደቂ አንስትዮ ብብዝሒ ኣብ ትምህርቲ ምእንቲ ኪካፈላን ኪሳተፋን፡ ኣብ ናይ ትምህርቲ ዕረፍቲ ብናጸ ሻሂ እናሰተያ ንጥልፊ ዚኸውን ፈትልን ዓለባን ብዘይ ገንዘብ እናተዋህበን፡ ነቲ ዝጠለፍኦን ዝአለምኦን ከአ ንዓኣተን እናተዓደለ ከምዚ ወሃብ ተገብረ። ከምዚ ኢሉ ብዙሕ ናይ ትምህርቲ ጠቕሚ ዚሕብር መረዳእታትን ትምህርትን እናተዋህበ፡ ናይ ጸዕርን ድኻምን ረሃጽ ምስ ተኻዕወ፡ ክሳብ ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-ፈ-፫ ዓበይቲ ኣብያተ ትምህርቲ አዋልድ፡ ማለት ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- ናይ አሥመራ ቤት ትምህርቲ አዋልድ (ሎሚ ቤት ትምህርቲ አዱሊስ ዝብሃል ዘሎ)፡ ቀጺሉ ኸአ ኣብ ካልኣት ከተማታት መታሕት ክልተ ኪኸፈታ ኸለዋ፡ ክሳብ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ድማ ፲ ደቂ አንስትዮ ንምምህርና ተመልሚለን ነዚ ቅዱስ አገልግሎት’ዚ ተመዝገባ።

እቶም ብወርሒ ጥሪ ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- ተመዲቦም በብወገኖም እተዋፈሩ፡ ኣብ ማእከሎም ዋላ ሓንቲ ዓል አንስተይቲ ዘይነበረቶም፡ ምሩጻት ሰባት ብዝመሥረትዎ ናይ ትምህርቲ እምነ መሠረት ከአ፡ ኣብ ሓደ ዓመት ዘይመልኤ እዋን ቁጽሮ ም ፶፰ መምህራን ኮይኑ ናብ ፳፰ ኣብያተ ትምህርቲ ተዋፊሮም ተዘርገሑ

ፍቕሪ ሃገር ምስ ትምህርቲ

መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ኣብ ልዕሊ ሃገሮም ዝነበሮም ሃልሃል ዚብል ፍቕሪ ብዝደረኸም፡ ህዝቦም ብትምህርቲ ክብ ኢሉ፡ ብጥበብ ሠልጢኑ፡ ኪርእይዎ ሃረር ይብሉ ስለ ዝነበሩ፡ “ሓደ ንሃገሩ ዜፍቅር፡ ንሃገሩ ኸገልግል ይደሊ። ሃገሩ ንኸገልግል ድማ ትምህርቲ የድልዮ” ይብሉ ነበሩ። ነዚ ከምዚ ዝበለ ናይ ውሽጢ ሕሊናኦም ስምዒት ከአ፡ ናፍቕት ትምህርቲ ነዝገልጹ ልዙባት ግጥምታት ቋንቋ ትግርኛ እናገበሩ ይገልጽዎ ነበሩ። እዚ ዚስዕብ መዝሙሮም ንኣብነት ኣብ እቲ ሓጺር ንባብ ብትግርኛ፡ ፵፬ ዛንታ እተባህለ መጽሓፍም ተጻሒፉ ይርከብ።

ጥበብ ተመሃሩ ከም ሰብ ክትቁጽሩ
ትምህርቲ ዘይብሉ ጸርፊ የውጽኡሉ
ውሉድ ወለዶኡ ይነብር ሓሲሩ

ትምህርቲ ወጺኡ ኣብ ዙሉ ሃገርና
ደቂ ዓደይ ዙልና ሓቢርና
ንቀበሎ ዕልል እናበልና

ዎ ቆልዑ ንቕሑ ተመሃሩ
ትምህርቲ ኢዩ ንወዲ ሰብ ሓይሉ
ንዳሕረዎት ኣብነት ክትኮኑ

ንዓ ሓወይ ንኺድ ናብ ቤት ትምህርትና
ጊዜ ሓላፋይ ኢዩ ሰዓት ከይኣኸለና
ከይነጉሂ ንመምህራና።

እዚ ኸምዚ ዝበለ ኣዝዩ ጥዑም መዝሙራት፡ ብዙሎም ተመሃሮ እናተዘመረ፡ ንዙሎም ዘይተማህሩ ሰባት ብምምሳጥ ከም ዚስዕብ ድማ ገበሩ። (ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ፵፬ ዛንታ ተመልከት)፡ እቶም ኸዑ፡

ማለት ብጊዜ ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ዝነበሩ መምህራን፡ ብፍቕሪ ሃገርም እተቋጸሉ፡ ዳርጋ ኩሎም መራሕተን አባላትን ማሕበራት ፖለቲካ እኳ እንተ ነበሩ “ዝኾነ ይኹን ናይ መንግሥቲ ሠራሕተኛ አብ ናይ ፖለቲካ ማሕበር ከይምዝገብ ወይ ከኣ ከይሕወስ ክልኩል ኢዩ” ዚብል ተጽዕኖ አብ ርእሲ ምንባሩ፡ እቲ ይኸፈሎም ዝነበረ ደመወዝ ውሒዱና ብማለት አድማ ኪገብሩ ብ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-ፈ- ተሰማምዑ እሞ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን “እዚ ተግባር’ዚ ተጠውዩ ንሃገርን ደቂ ሃገርን ዚጉድእ ስለዝኾነ ንዑ ግደፉ” ኢሎም ንመምህራን ከረድኡ አብ ርእሲ ምፍታናምሲ፡ አብ መንጎ መምህራንን አብ መንጎ ምምሕዳር እንግሊዝን ስምምዕ ምእንቲ ኪርከብ ከም በዓል ራእሲ በየነ በራኽ፡ ደጃዝማች ሓድጉ ጊላጋብር፡ ደጃዝማች ሓሰን ዓሊ፡ ብላታ ደምሳስ ወልደሚካኤል ወዘተረፈ ዝአመሰሉ ብእዋኑ ዝነበሩ ዓበይቲ ዓዲ ሓዞም ናብ ናይ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ ዝነበሩ ብፀ-ዕ አቡነ ማርቆስ እናቐረቡ ንዕርቂ ብዙሕ ተጋደሉ።

እንተኾነ ግን፡ ሽሕ እኳ ንዕርቂ ብዙሕ ጸዕርን ድኻምን እንተ ተገብረ፡ እቶም መምህራን ካብ ሓሳቦም ኪቐለሱ ስለ ዘይደለዩ፡ እቲ ናይ ዕርቂ ፈተነ አብ ግብሪ ኪውዕል ኣይከኣለን። ስለዚ ሽኦ ጽዊ ዝኾኑ አዝዮም ብሱላትን ትጉሃትን መምህራን፡ ካብ ኤርትራ ሃዲሞም ንማእከል ሃገር ከዱ እሞ፡ ሓያሎ ተሽፊተን ዝነበሩ አብያተ ትምህርቲ ክሳብ ካልኣት መተካእታ ዝኾኑ መምህራን ዚርከቡ ንኣስታት ክልተ ዓመታት ዝኸውን ተዓጽዋ።

ካብ እቶም ካብ ኤርትራ ሃዲሞም ንማእከል ሃገር ብምእታው እተሰደዱ ብሱላት መምህራን፡ ብፍላይ ንዓይ አብ አሥመራ ቤት ትምህርቲ ኣኸርያ ዚምህሩኒ ዝነበሩ ከም በዓል መምህር አብርሃ ገብረሥላሴ፡ መም

ህር ኤፍረም አማኑኤል፡ ወዲ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝኾኑ መምህር ምስግና ይስሃቅ፡ መምህር በርሄ ምስጉን፡ መምህር ብእምነት ተስፋዝጊ፡ መምህር ዮሴፍ ነማርያም ወዘተረፈ - - - - ዝአመሰሉ እዝክር።

እዚ ናይ’ዞም ንማእከል ሃገር ሃዲሞም ዝኾኑ መምህራን ጉድለት፡ አዝዮ ከቢድ ጉድኣት ከም ዘስዓበ ዚክሓድ ኣይኮነን። ከመይሲ ብሰንኪ ጉድለቶም - - - - ብዙሕ ፍሬ ኪህባ ዝነበረን አብያተ ትምህርቲ ተዓጽዮን ኢየን። እቶም ዝኾኑ መምህራን ዝበዛሉ ክሳብ ሕጂ አብ ማእከል ሃገር ኪርከቡ ኸለዉ፡ ካልኣት ከኣ ብጊዜ ናጽነት፡ ማለት ምምሕዳር እንግሊዝ ምስ ተወድኤ፡ ናብ ኤርትራ ተመሊሶም ሃገራዊ ግቡኣም ብምፍጻም ዘገልገሉ ኣለዉ። በብእዋኖም ናይ ዓለም ሕይወቶም ስለ እተወድኤ ብሕማም ዝሞቱ’ውን ኣለዉ።

አብ ጊዜ ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ዚግበር ዝነበረ ፖለቲካውን፡ ኤኮኖሚያውን፡ ማሕበራውን ቃልስታት ብዙሕ ስለ ዝነበረ፡ ናይ ባቡር ምድሪ ሠራሕተኛታት እውን “ደመወዝ ይወሰኸልና” ኢሎም አድማ ብምግባር ንሓያሎ አዋርሕ ካብ ሥራሕ ጠጠው ኢሎም ነበሩ እሞ፡ በዚ ኩነታት’ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ተሓቲቶምሲ ያኢ - - - - “ሠራሕተኛታት ባቡር ምድሪ ዝወስድዎ ዘለዉ ደመወዝ እኹልን ብቑዕን ኢዩ” ዝብል ርእይቶ ሂሶም ዝብል ወረብጋ አብ መንጎ ህዝብን ሠራሕተኛታት ባቡር ምድርን ተዘርጊሑ፡ ክብድ ዝበለ ጊዜያዊ ቅርሕንትን ክርክርን ፈጠሩሎም አብ ዝነበረሉ እዋን፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብአዝዮ ህዱእ ኣካያይዳ አብቲ ናይ ኤርትራ «ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ ብቋንቋ ትግርኛ አብ ሰሙን ሓደ እዋን ዚወጽእ ዝነበረ ጌርም ዘይገበርዎን ዘይበልዎን ብወረ ይንዛሕ ከም ዘሎ አብ ርእሲ ምርዳ

እምሲ፡ “ህዝብና ሎሚ ብዝያዳ ክዳን፡ ሳእኒ፡ ዓራት፡ ጽቡቕ መግቢ ለሚዱ ናብ ሥልጣኔ ኤምርሕ ስለ ዘሎ፡ ዚወሃቦ ዘሎ ደመወዝ ኣዝዩ ትሑት ስለ ዝኾነ ወሰኽ ኪግበረሉ ቅኑዕን ግቡእን ኢዩ” ኢሎም እተደልዩም ምኽሪ ከም ዝለገሱ ርግጽ ኪኸውን ከሎ፡ ነቶም ሠራሕተኛታት ከኣ “ሰላምንታይ ብትዕግስቲ ደቅና ዘይነዕቢ፡ ዕርቂ ዘይግበር” ኢሎም እናመኸሩ፡ ኣብ መንጎ ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ኤርትራን ኣብ መንጎ ሰላማዊ ሕዝባዊ ምድሪን ዕርቂ ኪግበር ብዘኹእ እተጋደሉ ሃገራዊ ሰብ ነበሩ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣዝዩ ሰፊሕ ኣረኣእያ፡ ናፍቕት ትምህርቲ ዝሓደሮም በሊሕን ትጉህን ኣፍቃሪ ሃገሮምን ህዝቦምን ስለ ዝነበሩ፡ ህዝቢ ብግድን ናብ ቤት ትምህርቲ ደቁ እናሰደደ ኣብ ፍልጠት ኪሕምብስ ኣለዎ ዝብል ኣተሓሳስባ ነበሮም። ስለዚ እኳ ኣብቲ ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ፵፬ ዛንታ እተባህለ መጽሓፍም መምህር ቀሺ ገብረእግዚኣብሔር ንጉሠን መምህር ሣህለ ዓንደሚካኤልን እተባህሉ፡ በቲ እዋንታ መንእሰያት ዝነበሩ፡ ኣዝዩ ዝማርኽ ግጥሚ ብመዝሙር ተጸኒዑ ብኹሎም ተመሃሮ ምእንቲ ኪዝመር ኣሕቲሞም ነበሩ። እቲ ግጥሚ ወይ ከኣ መዝሙር ከምዚ ዝስዕብ ይንባብ፤

ደቂ (ዓዲ) ዓድና
በስመኣብ ኢልና
ንጀምር ሥራሕና

ፊደል ከሎና
ሰኣን ትምህርቲ
ንድሕሪት ተሪፍና

መኳንንትና
ተሳማሚዕኩም
ሕሰቡ ጥቕምና

ተቓላጢፍና
ጊዜ ከሎና
ክንቅጽል ምህሮና

መማህራና
ድንቁርና ይጥፋእ
ጸዓቱ ብኣና
ብቅኑዕ ልቢ
ንጠይቕ ነግፍሕ ሓሳባትና

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ናብ ጽልሚ ዚጽጋዕ ከደራይ ሕብሪ ዝነበሮም ሓደ ሜትሮን ሰማ ንያን ስንቲሜተር ዚበጽሕ ቁመትን፡ ተስዓ ኪሎግራም ዚበጽሕ ክብደትን ዝነበሮም ኪኾኑ ኸለዉ፡ ንጡፍን ምወስዋስ ኣካላት ድማ በብዕለቱ ዘዘውትሩን፡ ሰብ ነበሩ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነታ ብመን ግሥቲ እተዋህበቶምን እተፈቐደትሎምን ማኪና ገዲፎም ንግሆን ቀትርን ምሽትን ብእግሮም ካብ ሥራሕ ናብ ቤት ካብ ቤት ናብ ሥራሕ ዚመላለሱ ሰብ ኣብ ርእሲ ምንባሮምሲ፡ ኣብ ሃገር ሊባኖስ፡ ኣብ ከተማ በይሩት፡ ተመሃራይ ከለዉ ዝወሰድዎ ናይ እግሪ ጉያ መዘከርታ (ማለት ብልጫ) ዝሓቕፉ ሰብ ነበሩ።

ፍሉይ ጠባይ ኣብ መንጎ ሕብረተ ሰብ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ኣብ መንጎ ሕብረተ ሰብ ሃገርና ዚዝውተር ዝነበረ፡ ዚጐድእ ባህልታት፡ ከምኡ እውን ዘሕብንን ዝጠቅምን ባህልታትን ልምድታትን ኣተኩሮም ይዕዘቡዎን የስተባህሉሉን ነበሩ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያት ከኣ፡ ብፍላይ ነቶም ሓድሓደ ኪእረሙ ይከኣል ኢዩ ኢሎም ዝኣመኑ ሎም ጐዳእቲ ባህልታትን ልምድታትን፡ ገዛእ ርእሶም

አብነት ብምዃን ኪእርምዎምን ኬትርፍዎምን ይፍትኑ ነበሩ እዋ በዚ መልክዕ'ዚ ኪረአዩ ከለዉ፡ አብ መን ጎ ሕብረተ ሰብ ፍሉይ ጠባይ ከም ዝነበሮም ጌሮም ግምት ዚህብዎም ሰባት ምንባሮም ይዝከር ኢዩ። ንመ ረድኢ፤

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ንሓደ ዝበ ልካዮ ንክልተ ይአክል ዚብል ምስላ ዓድና ዘይአምኑ ነፋግ ሰብ ከም ዝነበሩ ጌሮም ዘዘንትዉሎም ሓይሎ ሰባት ከም እተጓነፉኒ እዝከር። ግናኹ መምህር ይስ ሃቅ ተወልደመድህን “ ነፋግ ኢዩ ከይብሉኒ እናበልካ ዘዩድሊ ልግሲ ከተርኢ ዚወጽእ ገንዘብ ንስድራ ቤት ጥፍአት የስዕብ ኢዩ ” ብማለት ኬረድኡ ዝወስድዎ ዝነበሩ ጠባያት ወይ ከአ ተግባራት ድኣ እምበር ተፈ ጥሮ ዝዓደሎም ፍሉይ ናይ ንፍጊ ጠባይ አይነበሮምን።

ሓደ ብቐረባ ዝፈልጥዎም ዓቢይ ሰብ “ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ንዘይዓደምዎ አየብልዑን አይ ህቡን፡ እንተ ዓደሙ ከአ ዝአክል ይቐርቡ ነበሩ ” ይብልዎም። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ሽሕ እኳ “ ንዝሃብኩዎም ወይ ከአ ንዝቐረብኩሎም ተሓ ሲሞሙዎ ወይ ከአ አብዮሙዎ ዚብል አተሓሳስባ ምእንቲ ከየስዕብ ዝሃብካዮም ዘይአብዩ እንተ ነበሩ፡ ዘይናቶም ዘይደልዩ፡ አብ ንብረቶም ከአ አዝዮም ጥን ቁቕ ሰብ ነበሩ ” ብማለት መምህር አስፍሃ ካሕሣይ ብምዝካር ይጠቐስዎም።

አብ ሃገራዊ ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ እውን ዓቢ ተሳትፎ ብምርኣይ ናይ ማሕበር ፍቕሪ ሃገር አባል ስለ ዝነበሩ፡ በቲ ንተመሃሮ ኢሎም ዝደርስዎ መዝሙራት ጌሮም ንህዝቢ ሃገሮም አረዲአም ኢዮም። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብዛዕባ ፍቕሪ ሃገር ዝደረስዎ መዝሙር፡

ወላዲትና ዓድና
አብ'ዛ ዓለም ብመላኣ
ንዓናሲ የልቦን ከምኣ
ግሩም ፀሓይ አብ ዋዒኣ
ጥዑም'ውን አየራ

ዎ ክብርቲ ሃገርና
ብውሽጣዊ ሓሳብና
ብዙሕ ነፍቅረኪ ኢና
ጥዑም'ውን አየራ።

አብ ርእሲኡ እውን አብቲ ሓጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ ፵፬ ዛንታ ዚብል መጽሓፍም ብመምህር ሣህለ ዓምደሚካኤል፡ ብመምህር ቀሺ ገብረእግዚአብ ሔር ንጉሠ፡ ብመምህር እስጢፋኖስ ጋይም፡ ብአዝዩ ዘደንቑ ውሕልነት እተደርሱ ፍቕሪ ሃገርን ናፍቕት ትምህርትን ዘረድኡ ሓሙሽተ ግጥምታት አለዉ።

ባ ህ ላ ዊ አ ራ አ እ ያ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብሃይማኖታዊ መንገዲ ምዑርን ብሱልን ስለ ዝነበሩ፡ ቀሺ እምባዩ ሃብተእግዚእ “ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ድኻ ታት ንምርዳእን፡ ቅዱሳት ጽሑፋት ንምዝርጋሕን ዚገ ብርዎ ዝነበሩ ልግስን ስቱር ረድኤትን ትምህርቲ ኪህ በና ዚኸእል ኢዩ ” ኪብሉ ከም ዝጸሓፉሎም፡ ነቲ ጽቡቕ ዘበለ ባህልን ልምድን ሃገርና ብልቢ ብምቕባ ልን ብምሕላውን፡ ብስቱር ዕሽር ዝኸፍሉ፡ ናይ አቦ ታቶም አብነትን መንገድን ተኸቲሎም ቅድስናን እም ነትን ምስ ትምህርትን ምምርማርን ጥራይ ዚርከብ ም ሂኑ ፈሊጦም፡ ናይ ሃይማኖት ተልእኮ ብሓላፍነት እተ ሸከሙ ዙሎም ደቂ ሃገርና ንምእመናኖም ብቐዱስ ፍል ጠት ኪሃንጽዎም ከም ዚግባእ ይአምኑ ነበሩ።

ከምኡ እውን ባህሊ ሃገርና፤ ንዝኾነ ይኹን ዜጋ ሃገርና፤ መሠረት ፍልጠቱን ክፍላዊ ሓጎሱን ሓበኑን ምዃኑ እኳ እንተ ዘይረስዑ፡ ኣብ ሓደ ሃገር ዚሥራዕ ባህልን ልምድን በብእዋኑ ምስ እዋኑ ምስ ፍልጠት ወዲ ሃገር ማዕቢሉ እናተማሓየሽ ኪኸይድ ከም ዚግባእ ይኣምኑ ምንባርም ብናይ ሥራሕ ተመክሮ ካብ ኣም ብዝተገዛብኩዎ ኣካያይዳን ኣራኣእያን ኣዛራርባን ክርድኦ ክኢሊ ኣሎኹ።

ኣብ መጀመርያ ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. ፊ. ንመጀመርያ እዋን ናብ ኣገልግሎት ምምህርና ተዋፊረ ከሎኹ፡ ካብ መጠን ንላዕሊ ዘፍቅሮ ዝነበርኩ ሓደ ሓወይ ብ ድንገት ስለ ዝሞተ፡ ሰምቢደ፡ ሓዚነ፡ መልክዔይ ኣባ ላሽየ፡ ኣብ ርእሲ ምንባሪይሲ፡ ብጥዕና እውን ተኸ ሲኤ፡ ብጊዜ ሥራሕ ካብ ርእሰ መምህራይ ፍቓድ ወ ሲደ፡ ኣብ ወገን ምብራቕ ናይቲ ቤት ትምህርቲ ፀሓይ እናተጸሎኹ ኮፍ ኢሊ ከሎኹ፡ ብኣጋጣሚ ናይ ኢን ስፐርት ካርቲን ሥራሕም ንምፍጻም መጽኡ እሞ፡ ምስቲ ርእሰ መምህራን ተዛራርቦም ንኩነታተይ ተረድእዎ።

ስለዚ ከኣ “ንሰኻ መጽሐፍቲ ከም እትገናጽ ል ብዙሓት ነገሮሙኒ ኢዮም። ግናኸ ኣይተረዳእ ካዮን። ክንድ’ዚ ሓዚንካ እንታይ ኢኻ እተፍርዮ? ስድራኻ ኣርንብ፡ ሥራሕካ ግበር፡ ከምዚ ጠባይ’ዚ ድሕሪ ሕጂ ከይርእየልካ ወዘተ - - - -” ብማለት መግ ናሕትን ምዕዶን ሃቡኒ።

ኣነ ግን “እዚኣም ከኣ ዘይበጽሖም ኮይኑ እኮ ኢዩ” ድኣ በልኩ እምበር ኣይተረዳእኩዎምን። በቲ ወሪዱኒ ዝነበረ መሪር ሓዘን ስለ ዘይደንገጹለይ ከኣ ዳርጋ ብልበይ ተቐየምኩሎም፡ ድሕሪ ብዙሕ ዓመታት፡ ግን ኣብ ብዙሕ ቦታታት ብሥራሕ ይኹን ብኻልእ ምኽንያት እናተራኸብና ኣጸቢቕና ተላለና። በብቐሩብ

ከኣ ንጠባዮምን ኣዘራርባኦምን ለመድኩዎ። ንሶም እውን ከም መጠን ወላድን ሓለቓን ኪፈትወኒ ጀመሩ። ስለዚ ከኣ ጊዜ እናሓለፈ ምስ ከደ፡ ሓደ መዓልቲ ንሓ ድሓደ ጽሑፋት ዚጠቐመኒ ነገራት ንምእካብ ከዛርቦም ኢለ፡ “ክቡር መምህር ይስሃቅ - - - - ኣነ ሓዘን ኮነ ንሂ እቲ ዝበጽሖ ሰብ ጥራይ ኢዩ ኪርድኦ ኪኸእል። ኣብ ርእሲኡ ኸኣ ንብዓትን ብኸያትን ናይ ለውሃትን ሕያውነትን ናይ ብርቲዕ ፍቕርን ምልክትን መረዳእታን ድኣ እምበር ናይ ረኣዩለይ ወይ ከኣ ሓደ ካብ ሕማቕ ባህልታት ኣይኮነን ኢሊ ኢዩ ዝኣምን” ብማለት ዝነበረኒ ናይ ቅድም ዝቐሃመ ቁምታ ብምዝካር ወቐላ ወ ሲኸ ጠቐስኩሎም።

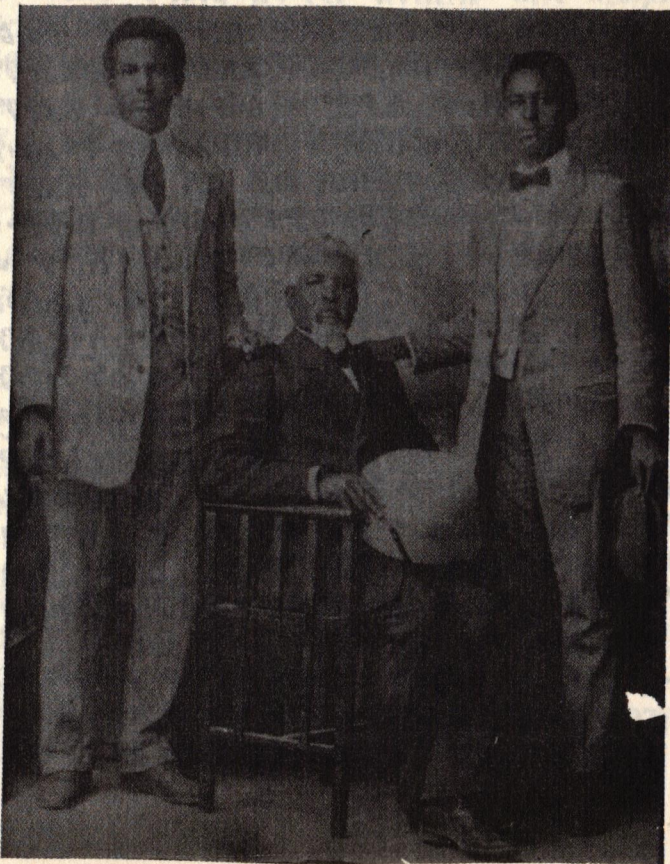
“ሓቕኻ ኢኻ” በሉኒ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ዋዛ ብዚመስል ዓይነት ኣዘራርባ። ቀጺሎም ከኣ “ጸዓዱ ጨካኛት ኢዮም። ሰብ ሞይቱ ኢሎም ብዙሕ ኣይሓዝኑን፡ ኣይበኸዩን፡ ብዙሕ እውን ኣይነብዑን ኢዮም። እቶም ዝነብዑ ወይ ከኣ ዓው ኢሎም ዝበኸዩ ከኣ እቶም ዘፍቅርዎ ሓዎም፡ በዓልቲ ቤቶም፡ ውላዶም፡ ወዘተ - - - - ዝሞቱዎም ጥራፍ ኢዮም። እንተኾነ ግን ክሳዕ ጐሮሮኻ ዝነቅዕ ምግዓር፡ ርእሰኻ ምንጻይ፡ ኣብ ምድሪ ምድቃስክ ነቲ ዝሞተ ሰብ እንታይ ይሕግዞ?” ብማለት ከረድኡኒ ፈተኑ። ኣነ እውን ሽሕ እኳ ብመጠኑ እንተ ነበረ ንልቦናኦም ተረዳእኩዎ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣነ ዝረኣኹዎ እኳ እንተ ዘይኮነ፡ ብዙሓት ሰባት ከም ዘዘንተዉለይ ሰብ ሞይቱ ኢልካ ኣብ ምድሪ ምድቃስ ጌጋ ከም ዝኾነ ህዝቢ ብተግባራዊ ኣብነት ምእንቲ ኪርዳእ ኣብ ገዝኣም ሓዘን ኪርከብ ከሎ ኣብ ምድሪ ኣይድቅሱን ነበሩ።

ኒ ሕ ብ ተ ግ ባ ር

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ ሃገራዊ ሓር ነትን ህዝባዊ ናጽነትን ብዘይ ቆራጽ ቃልስን ሓቦ ዝመልኦ ድፍረትን ኪርከብ ከም ዘይከኣል ይኣምኑ ነበሩ ።

ብጊዜ ግዝኣት እንግሊዝ ዝኾነ ይኹን ሰብ ፡ ማለት ናይ መንግሥቲ እንግሊዝ ሠራሕተኛ ዝኾነ ፡ ኣብ ናይ ፖለቲካ ማሕበራት ተመዝጊቡ ተሳታፊ ከይኸውን ክልኩል ስለ ዝነበረ ፡ ብዙሓት መምህራን ነዚ ኸምዚ ዝበለ ሕጊ ነጺጎም ብጋህድን ብሕቡእን ኣብ ማሕበራት ፖለቲካ እናተመዝገቡ ንጡፍ ተሳትፎ የርእዩ ነበሩ ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያታት ድማ ብዙሓት

ኣብዚ ስኢሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን ኣብ ናይ ቦይሩት ዩኒቨርሲቲ ትምህርቲ ምስ ፈጸሙ ፡ ምስ ሓዎምን ምስ ወላዲኦም ቀሺ ተወልደመድህንን ይርእዩ ። ብየማን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብጻጋም ከኣ ብላቴንጌታ ኤፍረም ተወልደመድህን ይርእዩ ።

ካባታቶም ኣብ ቤት ማእሰርቲ እናተሞቁሉ ካብ ሥራሕ ይስጉጉን ይጓናደቡን ነበሩ ።

ኣብዚ እዋናት'ዚ ሓደ ሃገራዊ መምህር ንሓያሎ እዋን ስለ እተኣስሩ ካብ ሥራሕ ተረፉ እሞ ብስንኪ ምብኳርም ዝኣክል ካብ መዝገብ ሠራሕተኛታት ተሠረዙ ። ማእሰርቶም ወዲኦም ምስ ወጽኡ ድማ ናብ ሥራሕም ምእንቲ ኪምለሱ ናብ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ቀረቡ ። ስለዚ ከኣ “ መምህር ይስሃቅ --- እንሆ እምበኣር መጺኤ ኣሎኹ እሞ ሥራሒይ ክጅምር ፍቐዱለይ ” ብማለት ኣመልከቱ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ሓደ ነገር ከም ዘይፈልጡ መሲሎም ፡ “ ናቦይ ኢኻኽ ወሪሕካ? ክንደ'ዚ ዚኣክል ጊዜ እተብኩርክ ስለምንታይ? ” ብማለት ተወከሱዎም ።

እቶም መምህር ከኣ ብናይ ፖለቲካዊ ምንቅስቃሳት ምኽንያት ተጠርጢሮም ናብ ቤት ማእሰርቲ ተዳጉኖም ከም ዝወርሑ ንመምህር ይስሃቅ ኣብሪሆም ገለጹሎም ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ በዚ ተናደዱ ። ስለዚ ኸኣ ነቶም መምህር ከምዚ ዚስዕብ ጌሮም መልሲ ሃቡዎም ፤ “ ስማዕ መምህር ፈሪህካ ናጽነትን ሓርነትን ኣይርከብን ኢዩ ። ፖለቲካን ፍርሃትን ከኣ ክልቲኦም እተረሓቑ ተቓረንቲ ኢዮም ። ነዚ ግን ህዝቢ ኤርትራ ኣይተገንዘብናዮን ፡ ለማዕ ሓደ ምስኣ ክነግረካ ፡

ሓደ እዋን ዝብኢ ንእግረ መንገዱ ኪሓልፍ ከሎ ምስ ሓደ ኣዝዩ ጽቡቕ ኣድጊ ተራኽቦ ። እቲ ኣድጊ

ነተን ክልተ አእዛኑ ኩር አቢሉወን ነበረ እሞ እተን እዝኒ አድጊ ነቲ ዝብኢ ቀርኒ መሲለን ተራእይኦ ። እቲ አድጊ ልሙጽን ጽቡቕን ስለ ዝነበረ ኸኣ ዝብኢ ፈተሞ እሞ ፡ አየ ጉድ ! አንታ እዚ ፍጥረት'ዚ ክንደይ ይጽብቕ ኢዩ ። እዝስ ወይ ሓውካ ወይ ከኣ ዓርክኻ እንተ ዚኸውን ብማለት ከኣ ዝብኢ ብልቡ ተመነየ ። ብዝገበረ ጌሩ ከኣ ዝብኢ ምስቲ ጽቡቕ አድጊ ተላለየ ።

ከምዚ ኢሎም እቲ ዝብኢን እቲ ጽቡቕ አድግን ጽቡቕ ፍቕርን ዕርክነትን ተኪሎም ብምትሕልላው ይነብሩ ነበሩ ።

ከምቲ አቐዲመ ዝነገርኩኻ እቲ ዝብኢ ነተን ናይ አድጊ አእዛን ከም ቀርኒ ኢዩ ዚሓስበን ዝነበረ ። ስለ ዚ ኸኣ ሓደ መዓልቲ እንተ ድኣ አጥርየዮ በዘን ተረርቲ አቕርጉቱ ጌሩ ከብደይ በሽሽ ከብለኒ ኢዩ ብማለት ንአድጊ ይፈርህ ነበረ ።

እሞን ምስ ሓለፈ ግን እቲ አድጊ ደቂቡ ኸሎ ዝብኢ ነተን አእዛኑ ዳህሰሰን እሞ ሥጋ ድኣ እምበር ቀርኒ ከም ዘይነበራ ፈለጠ ። ኪጐድኦ ከም ዘይኸእል እውን ተረድኤ ።

ድሕሪ ቕሩብ መዓልታት እቲ ዝብኢ ነቲ አድጊ ነገር ደለዮ እሞ ናብኡ ቅርብ ኢሎ ቁሩብ ሕንፍጥ አበሎ ። እቲ አድጊ ግን አይተንቀሳቐሰን ። አይተኸላኸለን እውን ። ዝብኢ እንደገና ነቲ አድጊ ሕንፍጥ አበሎ ። ቀጺሉ እውን ቁሩብ ብጅል አበሎ ። እቲ አድጊ ግን አይተኸላኸለን ። ስለዚ ኸኣ ዝብኢ አድጊ ምንም ከም ዘይገብር ፈለጠ እሞ ፈጸሙ በጃጀሎ ። በልዎ ኸኣ ። እንሆ ኸኣ አድጊ ክሳብ ሎሚ ቀለብ ዝብኢ ኮይኑ ተሪፉ አሎ ።

ስማዕ ክቡር ወደይ ። እዚ ባዕዳዊ ምምሕዳር ከኣ ንዓና ማለት ነዞም አብ ኤርትራ እንነብር ህዝቢ ብርቱዓት መሲሎም ቅድም ብኸብርን ብፍርሃትን ኪሕዘና ጀሚሩ ነይሩ ኢዩ ። ደሓር ግን ጠባይና ብብቑሩብ ፈለጠ ። ከምዚ ኢሎ ከኣ ኪደፍረና ጀመረ ።

ንሕና ግን ልክዕ ከምቲ አድጊ አይተኸላኸልናን ። እንታይ ድኣ ንብል ይመስለካ - - - “ ወይ ጉድ አንታ ሰሚዕካ'ዶ ? ወዲ እክለ ወይ ከኣ መምህር እክለ እኮ ተአሲሩ አሎ ” ። እዚ ኢዩ ናትና ሕሚትን ሕሹኸኸን ። ብዝተረፈ ግን ስለምንታይ ኢዩ እክለ ዝእሰር ወይ ከኣ ስለምንታይ ኢና ብዘይ ሕጊ እንእሰር ። ስለምንታይከ ኢና ብዘይ ሕጋዊ መጻዋዕታ ብፖሊስ ተንጠልጠልና ልክዕ ከም ጀምቢል ፈቐዶ ስታስዮን ታት እንድርብ ፡ ኢልና ተቐውሞ አስሚዕና አይንፈልጥን ። ሰላማዊ ሰልፊ ዝብሃል እውን ጌርና አይንፈልጥን ። እንግሊዝ ከኣ መፍቶቱ ረኺቡ እንሆ ብብተራ ፡ በብሓደ ኪአስረናን ኪመቁሓናን ይነብር አሎ ” ብማለት ብምስቀርቋር ነቶም መምህር አረድኡዎም ።

አብ መወዳእታ ከኣ “ ስማዕ መምህር ። እዚ ኹሉ ዝብሎ ዘሎኹ ንዓኻ አይኮነን ። ብሓፈሻኡ ብዛዕባ ጠባይ ህዝብናን ኩነታት ሃገርናን ኣሕሲቡኒ ኢዩ እዚ ኹሉ ዝሃረበካ ዘሎኹ ። ዝኾነ ይኹን ህዝቢ ንመሰሉ ብሰላማዊ መንገዲ ኪከራኸር ግቡኡ ኢዩ ። ብዝተረፈ ግን አብ ክንዲ ሓፂርካ ብሰላማዊ መንገዲ መሰልካ ምሕላው ምትሕምማይ እንተኾኑ - - ትምህርቲ እውን ክሳብ ክንድኡ ጥቕሚ ኪህብ ዚኸእል አይኮነን ። ኒሕ አቦታትና ብተግባር ከነርኢ ምተገብኤ ነበረ ” በልዎም ።

“በል ኪድ። ምምሃር እውን ሃገራዊ አገልግሎት ኢዩ እሞ ኪድ መሃር። ሥራሕካ ክትቅጽል ተፈቂዱልካ ኢዩ” ብማለት ከአ አተባቢዖም ናብ ሥራሐም ከም ዚምለሱ ብምግባር አፋነውዎም።

መምህር ዓቢይ ሹመት ኢዩ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ትምህርቲ ክሳብ ክንደይ አድላይን ክቡርን ከም ዝኾነ ብምፍላጥ ህዝቢ ኪመሃርን ኪርዳእን ኢሎም ካብ ዓቕሞም ንላዕሊ እና ደኸሙ፡ ምስቶም ንጡፋትን ትጉሃትን ሓገዝቶም ዝኾኑ ኢንስፐክተራት እናተረዳድኡ፡ ምስ ርእሰ መምህራን እናተማኸሩ፡ ምስ መምህራን ብትኽ ዝበለ መንገዲ እናተዛረቡ፡ ኣብ ከተማታትን ገጠራትን ክፍሊ ሃገርና ቆይመን ዝነበራ አብያተ ትምህርቲ ተተማላሊሶም እናበጽሑ፡ አብያተ ትምህርቲ ካብ ዓመት ናብ ዓመት ከም ዝውስኹ፡ ቁጽሪ መምህራን ከአ ከም ዝውስኹ ጌሮም ኢዮም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን በቲ «መምህር» ዚብል ዓቢ ሹመት ወይ ከአ ቅጽል መጽውዒ እም ብዘይ መጠን ይሕበኑ ነበሩ እሞ፡ እዋኑ በጺሑ ዙሎም ዋና ዲረክተራት ቀኛዝማች ተባሂሎም ምስ ተሾሙ፡ ንሶም እውን ቀኛዝማች ይስሃቅ ተወልደመድህን ተባሂሎም ተሾሙ እሞ “አይ - - - ነታ መምህር እትብል ፍትውቲ ሹመተይ ድኣ ኬጥፍኡለይ እም በር - - -” ብማለት ተቃውሞኦም ገለጹ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ክሳብ ዕለት ናጽነት ብናይ አብያተ ትምህርቲ ምሉእ ኢንስፐክተርነት መዓርግ፡ ኣብ ጊዜ ናጽነት ከአ ናይ ሃገርና ናይ

ክፍሊ ትምህርቲ ዳይሬክተር ኮይኖም ብቑንዕና፡ ብድሌት፡ ብኸእለት፡ ዘገልገሉ ኪኾኑ ኸለጢ ኣብ ጥቓ መወዳእታ ናይ ሥራሕ ዘመኖም ከአ ናይ ክፍሊ ሥራሕ ዲረክተር ኮይኖም ሠራሐም ኢዮም።

እነ ንርእሰይ ኣብ ጥቓ እንዳ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ማለት ኣብ ዞባ ሳባ ወይ ከአ ገዛ ከኒሻ፡ ቤት ተኻርዮ ተቐሚጦ ከሎኹ፡ ናተይ ተመሃሮ ንዓይ ኪበጽሑ ኢሎም ናብ ቤተይ ምስ መጽኡ፡ ብጌጋ ማለት ከም መጠን ተመሃሮይ፡ ብሽም እንዳ መምህር ይስሃቅ ተሓቢሮም ኣብ ክንዲ ናብ ገዛይ ናብ እንዳ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኳሕኹሉ እሞ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ባዕሎም ተንሲኦም ከፈቱዎም።

ነቶም ተመሃሮ ገዛ ከም እተጋገዩ ነጊሮም፡ ንገዛይ ሓቢሮም ምስ አረድእዎም ከአ “ኪዱ እሞ ነቲ መምህር ይስሃቅ ዚብሃል ከአ ጸውዕዎ” በልዎም።

ብዙሕ ዘኸብሮም ስለ ዝነበርኩ ከአ፡ ነቶም ተመሃሮ ኣብ ቤተይ ኮፍ አቢለ ከድኩዎም።

“ስማዕ አንታ ወዲ” በሉኒ፡ ዝኾረዩ መሲሎም። “አብየት - - - እሂ መምህር” ኢለ ከአ ብትሕትና መለስኩሎም።

“ወይ ሽምካ ቀይር - - - ወይ ከአ ገዛኻ ቀይር። ብዝተረፈ ግን ሕጂ መጺእካ ነታ መምህር እተባህለት ፍትውቲ ሹመተይ ኪትወስደለይ አይኮንካን” ብማለት አስሓቂኒ።

እዚ ከአ በቲ መምህር እተባህለ ቅጽል መጽውዒ እም ክሳብ ክንደይ ሕቡን ምንባሮም ዘረድእ ኢዩ።

መምህር አስፍሃ ካሕሳይ (ሎሚ ቀኛዝማች አስፍሃ ካሕሳይ) ብዛዕባ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኪዝክሩ ኸለዉ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ንዝዓሸወ እናኣለበሙ፡ ንዝደንቆረ እናመሃሩ፡ ሥነ ሥርዓት ብዝመልኦ እሩምን ኣብነታዊ ኣካይይዳን እናኣርኣዩ፡ ብክእለቶምን ላዛ ኣዘራርባኦምን ወግዖምን ኣብ መንጎ ህዝቢ ሃገሮም እተፈልጡ፡ ዓቢ ሓድጊ ዝገደፉ ነበሩ” እናበሉ ድሕሪ ግብኣተ መሬቶም ጸሓፉ ሎም።

ከምኡ እውን ብዛዕባ መምህርነቶም ከረድኡኒ ከለዉ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ክፍሊ ቤት ትምህርቲ፡ ኣብ ኣጼባ፡ ኣብ መንገዲ፡ ኣብ ዝኸድዎ ቦታታት እናመሃሩ ዝመላለሱ ስለ ዝነበሩ ናይ ሓቂ ሕቡን መምህር ነበሩ” ኢሎም ይጠቕስዎም። እዚ ኸኣ ናይ ቅኑዕ መሣርሕቲ ቅኑዕ ምስክር ቢብሃል ይከኣል።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብ፩ ሓምለ ፲፱፻፸ ዓ-ም- (ማለት ብ፰ ሓምለ ፲፱፻፸፰ ዓ-ም-ፈ-) ተስዓ ዓመት ኪመልኡ ቁሩባት መዓልታት ጥራይ ምስ ተረፋኡም፡ ብዙሕ ስቓይ ብዘይነበሮ ውሑድ ሕማም ካብ’ዛ ዓለም ብሞት ተፈለዩ።

እዚ ስኢሊ’ዚ ማጀር ክነስቶን ስኢል ድሕሪ ጽፎ ዓመታት ማለት ብ፲፱፻፸፩ ዓ-ም-ፈ- ክፍሊ ሃገር ኤርትራ ንምብጻሕ ምስ መጽኡ፡ ምስ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን ምስ ገለ ካብ’ቶም ቀዳሞት ናይ ኣገልግሎት ትምህርቲ መሣርሕቶም ዝነበሩን ኣብ ኣሥመራ ተራሺቦም እተሳእልዎ ኢዩ።

ኣብዚ ስኢሊ ካብ የማን ናብ ጸጋም ኮፍ ኢሎም
ዘለዉ ፤

፩- መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን

፪- ማጀር ክነስቶን ስኢል

፫- መምህር ምዕራፍ ዘወልዲ

ደው ኢሎም ዘለዉ ካብ የማን ናብ ጸጋም ፤

- ፩- መምህር ኪዳነ ወልደሥላሴ (ግራዝማች)
- ፪- መምህር አስፍሃ ካሕሳይ (ቀኛዝማች)
- ፫- መምህር ዮሴፍ ያዕቆብ
- ፬- መምህር ሰሎሞን ተኸለ (ፊታውራሪ)
- ፭- መምህር ሰሎሞን ካሕሳይ (ጠበቃ)
- ፮- መምህር ገብረልዑል ወልደጽዮን
- ፯- መምህር ያዕቆብ ደስታ (ግራዝማች)
- ፰- መምህር ኤፍረም አማኑኤል (ግራዝማች)
- ፱- መምህር መስፍን ገብረህይወት (ፊታውራሪ)
- ፲- መምህር ምስግና አልመዶም
- ፲፩- መምህር ሥዩም መንቆርዮስ

ኢዮፒያ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አብ መወዳእታ እዋን ከምዚ አብ ላዕሊ ዘሎ ስእሊ ዝመስል መልክዕ ነበሮም ።

አርእስቲ

መእተዊ ብትኩስ አረስዕ	ገጽ	3
መብርሂ	"	7
መቐድም	"	9
ዛንታ ሓደ ምሁር ወዲ ሃገር ይስሃቅ ተወልደመድህን አብ እዋን ንእስነቱም	"	11
ትምህርቱን ምምህርቱን አብ ኤርትራ	"	14
ቃልሲ ምጥፋእ ድንቀርና	"	16
ሓድሽ ልደት ቋንቋ ትግርኛ	"	21
ንመምሃሪ ዚኸኑ መጻሕፍቲ ትግርኛ	"	24
ቀዳማይ መጽሓፍ ቍጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ	"	30
እቲ ቃልሲ ይቐጽል	"	34
ቤት ትምህርቲ ምድላው ማምህራን	"	36
ቤት ትምህርቲ አዋልድ	"	37
ሽግግሌታት ወለዲ ተመሃሮ	"	38

በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ	»	40
ግእከላይ ቤት ትምህርቲ	»	43
ፍሉይ ክእለት ስነ ልቦና	»	45
ምኽባር ቁጽራ	»	47
ከልአት ኢንስፐክተራት ትምህርቲ	»	49
ብዝያዳ ዝዚከሩ ነገራት	»	52
አብ ትምህርቲ ከንሻ አይንምሃርን	»	55
ፍቕሬ ሃገር ምስ ትምህርቲ	»	57
ፍሉይ ጠባይ አብ መንጎ ሕብረተሰብ	»	61
ባህላዊ አራአእያ	»	63
ኒሕ ብተግባር	»	66
መምህር ዓቢ ሹመት ኢዩ	»	70